

**Diagnoza implementacji
Kompetencji Kluczowych
w kontekście potrzeb i uwarunkowań
lokalnych i regionalnych
oświaty i rynku pracy**

**Diagnoza regionalna:
województwo lubelskie**

Opracowała **Joanna Rycerz**

Lublin, 2009 r.

Spis treści

Diagnoza implementacji Kompetencji Kluczowych w kontekście potrzeb i uwarunkowań lokalnych i regionalnych oświaty i rynku pracy	Diagnoza regionalna: województwo lubelskie	1
	WPROWADZENIE	4
	I. CHARAKTERYSTYKA SZKÓŁ.....	6
	I.1 Położenie geograficzne.....	6
	I.1.1 Państwowe Szkoły Budownictwa I Geodezji im. H. Łopacińskiego w Lublinie	7
	I.1.2 Zespół Szkół Odzieżowo-Włókienniczych im. Władysława Stanisława Reymonta	8
	I.1.3 Zespół Szkół Budowlanych im Eugeniusza Kwiatkowskiego	9
	I.1.4 Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego im. gen. Franciszka Kleeberga w Lublinie.....	9
	I.1.5. Zespół Szkół Nr 1 im. Stefanii Sempołowskiej w Puławach	10
	I.1.6. Zespół Szkół Ekonomicznych I Iii Lo im. gen. Władysława Andersa w Chełmie	11
	I.1.7. Zespół Szkół Zawodowych Nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej w Białej Podlaskiej.....	11
	I.1.8 Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. St. Staszica w Parczewie.....	12
	I.1.9 Zespół Szkół Nr 3 im. Macieja Rataja w Tomaszowie Lubelskim.	12
	I.1.10 Zespół Szkół Zawodowych w Janowie Lubelskim	13
	I.2 Opis bazy dydaktycznej szkół	14
	I.3 Charakterystyka uczniów szkół	15
	I.4 Charakterystyka kadry pedagogicznej.....	16
	I.5 Główne problemy nauczycieli w kształtowaniu KK i zawodowych.....	17
	II. KOMPETENCJE KLUCZOWE I ZAWODOWE.....	20
	II.1 Efekty kształcenia	20
	II.1.1 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie przedsiębiorczości.....	20
	II.1.2 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie technologii informacyjnej i przedmiotów matematyczno-przyrodniczych	22
	II.1.3 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie matematyki....	24
	II.1.4 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie języków obcych	26
	II.2 Kompetencje zawodowe uczniów i absolwentów.....	27
	II.3 Kompetencje kluczowe a kompetencje zawodowe	28
	III. RYNEK PRACY	30
	III.1 Regionalne i lokalne rynki pracy w aspekcie specjalności zawodowych placówek	33
	III.1.1 Rynek pracy Miasta Lublin.....	33
	III.1.2 Puławy.....	39
	III.1.3 Chełm.....	40
	III.1.4 Biała Podlaska.....	41
	III.1.5 Parczew	43
	III.1.6 Tomaszów Lubelski	44

III.1.7 Janów Lubelski.....	44
III.2 Kompetencje Kluczowe a rynek pracy	46
III.3 Możliwości zatrudnienia absolwentów na lokalnych i regionalnym rynku pracy	47
IV. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA I UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH.....	50
IV.1 Prognozy demograficzne	50
IV.2 Współpraca szkół z zakładami pracy	52
IV.3 Działalność szkół na rzecz przygotowania uczniów do funkcjonowania w zmieniających się realiach rynku pracy.....	53
V. WNIOSKI I REKOMENDACJE	54

WPROWADZENIE

Opracowanie diagnozy regionalnej pozwoli ocenić działania szkół kontekście potrzeb i uwarunkowań możliwości lokalnego i regionalnego rynku pracy województwa lubelskiego. Celem diagnozy jest zestawienie najważniejszych problemów szkół a także uwarunkowań zewnętrznych, które powinny być uwzględnione przy opracowywaniu autorskich programów implementacji kompetencji kluczowych w Projekcie.

W diagnozie regionalnej podobnie jak w diagnozach lokalnych szkół zachowany jest ten sam układ opracowania dotyczący czterech obszarów:

- Charakterystyki szkół,
- Kompetencji kluczowych i zawodowych,
- Rynku pracy,
- Charakterystyki środowiska i uwarunkowań zewnętrznych,

Podniesienie poziomu kompetencji kluczowych uczniów jest bardzo istotne do odnalezienia się na rynku pracy, aktywnego w nim uczestnictwa oraz dostosowania się do zmian zachodzących w gospodarce opartej na wiedzy.

Kompetencje kluczowe to połączenie **wiedzy, umiejętności i postaw** odpowiednich do sytuacji, których potrzebują osoby do samorealizacji i rozwoju osobistego.

Projekt „Szkoła Kluczowych Kompetencji program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej” finansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: Priorytet II. Wysoka jakość systemu oświaty: Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia. Celem Projektu jest zwiększenie dostępności do rozwoju kompetencji kluczowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych o profilu zawodowym oraz szkół policealnych w Polsce Wschodniej. Wśród 50 szkół objętych projektem, w pięciu województwach 10 szkół realizuje Projekt w województwie lubelskim. W ramach projektu zrealizowane zostaną programy autorskie opracowane przez nauczycieli szkół uwzględniające kształtowanie kompetencji kluczowych w zakresie nauczania przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), języków obcych i przedsiębiorczości. Diagnoza czterech obszarów działania przyczyni się

do opracowania i wdrożenia programów kształtowania kompetencji kluczowych młodzieży uczącej się szkołach objętych Projektem.

Szkoły objęte projektem:

1. Państwowe Szkoły Budownictwa i Geodezji, im. H. Łopacińskiego w Lublinie,
2. Zespół Szkół Odzieżowo-Włókienniczych im. Wł. ST. Reymonta w Lublinie,
3. Zespół Szkół Budowlanych im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Lublinie,
4. Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu spożywczego im. gen. Franciszka Kleeberga w Lublinie,
5. Zespół Szkół Nr1 im. Stefanii Sempołowskiej w Puławach,
6. Zespół Szkół Ekonomicznych i III LO im gen. Władysława Andersa w Chełmie,
7. Zespół Szkół Zawodowych Nr1 im. Komisji Edukacji Narodowej w Białej Podlaskiej,
8. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im, Stanisława Staszica w Parczewie,
9. Zespół Szkół Nr 3 im. Macieja Rataja w Tomaszowie Lubelskim
10. Zespół Szkół Zawodowych w Janowie Lubelskim

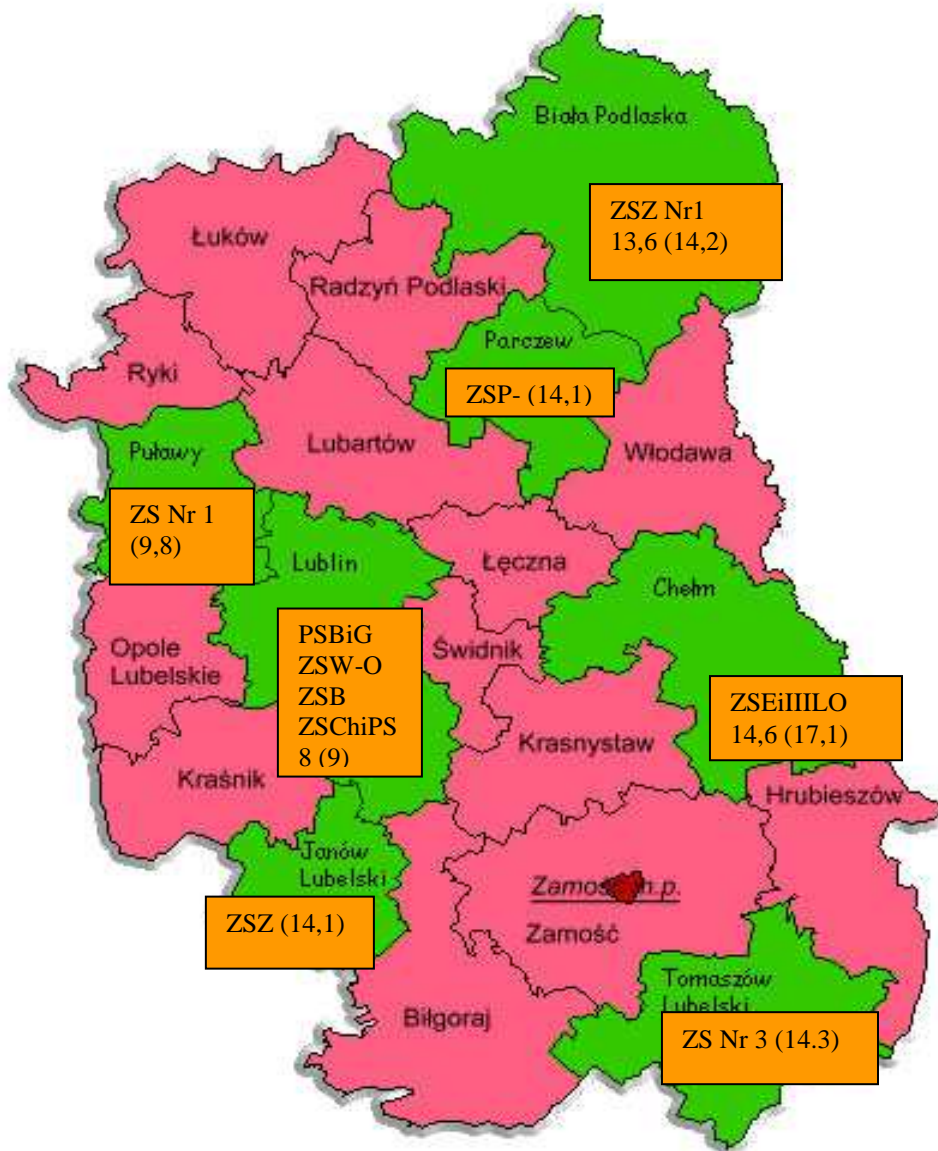
I. CHARAKTERYSTYKA SZKÓŁ

Głównymi ośrodkami szkolnictwa ponadgimnazjalnego w województwie lubelskim są największe miasta regionu: Lublin, Zamość, Chełm i Biała Podlaska grupujące ponad 30% tego rodzaju szkół. Organami prowadzącymi szkoły ponadgimnazjalne w województwie lubelskim są głównie jednostki samorządu terytorialnego (ponad 90% ogółu szkół średnich) pozostałe szkoły prowadzone są przez organizacje społeczne i stowarzyszenia (około 5%) organizacje wyznaniowe (0,5%) jednostki administracji rządowej (1,5%) oraz pozostałe jak Zakłady doskonalenia Zawodowego (2,7%)

I.1 Położenie geograficzne

Województwo lubelskie to jedno z największych polskich województw. Położone jest w środkowo-wschodniej Polsce, pomiędzy wschodnią granicą państwową a rzeką Wisłą. Na wschodzie województwo graniczy z Białorusią i Ukrainą, na południe do niego znajduje się województwo podkarpackie, od strony zachodniej przylega do Wisły (za wyjątkiem gminy Janowiec, znajdującej się na zachód od koryta Wisły) oraz do województw: świętokrzyskiego i mazowieckiego, na północ od Lubelszczyzny natomiast znajdują się województwa: mazowieckie (wschodnia część) i podlaskie (na odcinku kilku kilometrów)Województwo lubelskie, zgodnie z nowym podziałem administracyjnym z 1999 roku, dzieli się na 4 powiaty grodzkie (1. Biała Podlaska; 2. Chełm; 3. Lublin; 4. Zamość), 20 ziemskich i 212 gmin (19 miejskich, 21 miejsko-wiejskich, 172 wiejskich).

Położenie geograficzne szkół uczestniczących w Projekcie „Szkola Kluczowych Kompetencji” **zaznaczone powiaty z których szkoły uczestniczą w SKK**

Procentowy wskaźnik bezrobocia (w nawiasach – dotyczy powiatów)

I.1.1 Państwowe Szkoły Budownictwa I Geodezji im. H. Łopacińskiego w Lublinie

Dyrektorem szkoły jest Pani Grażyna Kubuj-Bełz, która opracowała również Diagnozę lokalną

Struktura Szkoły:

Lp.	Typy jednostki/ szkół w zespole	Ilość uczniów
1.	Technika <ul style="list-style-type: none"> • Budowlano-Geodezyjne, • Terenów Zieleni 	653
2.	Szkoła Policealna Nr2	81

3.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 8	85
4.	Liceum Profilowane Nr 2	10
5.	XI Liceum Ogólnokształcące	184
	Razem	1013

Szkoła jest prowadzona przez Urząd Miasta Lublin, Wydział Oświaty i Wychowania w Lublinie. Położona jest w dzielnicy Wieniawa, w bezpośrednim sąsiedztwie z Zespołem Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego i innych szkół zawodowych, ogólnokształcących oraz burs szkolnych i wyższych uczelni.

1.1.2 Zespół Szkół Odzieżowo-Włókienniczych im. Władysława Stanisława Reymonta

Szkoła zlokalizowana jest w Lublinie przy ul. Spokojnej 10, dzielnica Śródmieście.

Dyrektorem Szkoły jest Pani Danuta Florek, która opracowała także Diagnozę lokalną.

Struktura szkoły:

Lp.	Typy /jednostki/ szkół w zespole	Ilość uczniów
1.	Technika Usługowo-Gospodarcze <ul style="list-style-type: none"> • technik technologii odzieży • technik usług fryzjerskich • technik informatyk 	357
2.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 12 w zawodzie -fryzjer	150
3.	X Liceum Profilowane <ul style="list-style-type: none"> • profil socjalny 	21
4.	Szkoła Policealna nr10 <ul style="list-style-type: none"> • technik usług kosmetycznych 	29
5.	Technikum Uzupełniające dla Dorosłych nr 2 <ul style="list-style-type: none"> • technik usług fryzjerskich 	65
	Razem	622

Obecnie w Zespół Szkół Odzieżowo-Włókienniczych kształci się 622 uczniów w tym w technikach 357, w ZSZ -150 uczniów, w szkole policealnej 29 słuchaczy i Liceum profilowanym 21 uczniów. 52,4% stanowi młodzież z poza obwodu szkoły (okolicznych gmin). Do szkoły 34% uczniów dojeżdża do szkoły codziennie. Tylko niewielki odsetek stanowią uczniowie mieszkający w bursach szkolnych czy na stancjach. Ze względu na brak funduszy w ostatnich latach znacznie ograniczyła się liczba wycieczek szkolnych, wyjść do teatru czy kina.

I.1.3 Zespół Szkół Budowlanych im Eugeniusza Kwiatkowskiego

Dyrektorem Szkoły jest Pan Jan Grab który opracował także Diagnozę lokalną. Szkoła jest położona we wschodniej części Lublina w Dzielnicy Bronowice.

Struktura szkoły

Lp.	Typy szkół w zespole /jednostki/	Ilość uczniów
1.	Technika: <ul style="list-style-type: none"> • budownictwa, • technik technologii drewna • technik urządzeń sanitarnych. 	232
2	Zasadnicza Szkoła Zawodowa kształci w zawodach <ul style="list-style-type: none"> • murarz • stolarz. 	193
3	Liceum Profilowane	18
	Razem	443

I.1.4 Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego im. gen. Franciszka Kleeberga w Lublinie

Dyrektorem Szkoły jest Pan Marek Szymański. Diagnozę lokalną opracowała Pani Bożena Niedźwiecka.

Struktura szkoły

Lp.	Typy szkół w zespole /jednostki/	Klasy/uczniowie (ilość)
1.	Technikum Przemysłu Spożywczego ze specjalizacjami: <ul style="list-style-type: none"> • analiza środków spożywczych, • zarządzanie jakością w przemyśle spożywczym, • cukiernictwo, • przetwórstwo mięsa, od roku szkolnego 2009/2010 • informatyka w przemyśle spożywczym, • przetwórstwo surowców zwierzęcych 	(4 lata nauki – matura i tytuł technika); - 12 klas 276 uczniów
2.	Technikum Chemiczne ze specjalizacjami <ul style="list-style-type: none"> • analiza medyczna, • technologia środków kosmetycznych, • technologia środków farmaceutycznych 	5 oddziałów - 96 uczniów (4 lata nauki – matura i tytuł technika)
3.	Technikum Uzupełniające Nr 4 ze specjalizacjami <ul style="list-style-type: none"> • cukiernictwo, • piekarstwo 	6 oddziały uczniów (3 lata nauki – matura i tytuł technika)
4.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 10 kształcąca w zawodach: <ul style="list-style-type: none"> • cukiernik, • piekarz (3 lata nauki); 	7 oddziałów 164 uczniów (3 lata nauki);

5.	Liceum Profilowane	41
6.	Liceum Ogólnokształcące	452
	Łącznie w 27 oddziałach kształci się:	1083 uczniów

Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego powstał 1.09.2005 roku z połączenia sąsiadujących ze sobą dwóch placówek - Zespołu Szkół Przemysłu Spożywczego i Zespołu Szkół Chemicznych. Szkoła jest prowadzona przez Urząd Miasta Lublin, Wydział Oświaty i Wychowania w Lublinie. Położona jest w dzielnicy Wieniawa, w bezpośrednim sąsiedztwie Państwowych Szkół Budownictwa i Geodezji, innych szkół zawodowych i ogólnokształcących oraz burs szkolnych i wyższych uczelni.

I.1.5. Zespół Szkół Nr 1 im. Stefanii Sempołowskiej w Puławach

Dyrektorem Szkoły jest Pani Barbara Bińczak, która opracowała także Diagnozę lokalną.

Struktura szkoły

Lp.	Typy szkół w zespole /jednostki/	Ilość uczniów
1.	Technika	398
2.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	121
3.	Szkoła Policealna	43
4.	Technikum Uzupełniającym	78
5.	Liceum Profilowanym	27
	Razem	667

Puławy leżą na prawym brzegu Wisły w zachodniej części województwa lubelskiego. To jedno z większych miast województwa jest ważnym węzłem komunikacyjnym regionu. Duże zróżnicowanie krajobrazu zawdzięczają Puławy i okolice położeniu na granicy dwóch prowincji fizycznogeograficznych: Nizy środkowoeuropejskiego i Wyżyny Małopolskiej. Od północy otacza miasto Wysoczyzna Lubartowska, wchodząca w skład makroregionu Niziny Południowopodlaskiej. Południowa część miasta należy do Płaskowyżu Nałęczowskiego, który jest częścią Wyżyny Lubelskiej. Puławy położone są w lubelskiej dzielnicy klimatycznej. Średnia temperatura roczna osiąga tutaj 7,8st.C, natomiast średnia stycznia - 3,8st.C, a lipca 18,9st.C. Suma opadów rocznych wynosi ok.550mm. W Puławach mieszka ponad 51 tysięcy mieszkańców.

Szkoła zlokalizowana jest w centrum miasta. Obiekt położony przy ul. Polnej 18 stanowi zespół budynków połączonych w zwartą bryłę. Pierwszy budynek wybudowano w latach pięćdziesiątych, drugi-główny w 1962 roku, a nową część oddano do użytku w 1989 roku.

I.1.6. Zespół Szkół Ekonomicznych I l i i Lo im. gen. Władysława Andersa w Chełmie

Dyrektorem Szkoły jest Pani Edyta Chudoba. Diagnozę lokalną opracowała Monika Wroniecka - Wicedyrektor Szkoły.

Lp.	Typy szkół w zespole /jednostki/	Ilość uczniowie
1.	Liceum Ekonomiczne ze specjalnościami: <ul style="list-style-type: none"> • obsługa ruchu granicznego, • bankowość i rachunki • informatyka ekonomiczna 	308
2.	Liceum ogólnokształcące	581
	Razem	989

Zespół Szkół Ekonomicznych i III Liceum Ogólnokształcące jest samodzielną szkołą miejską zlokalizowana w mieście powiatowym liczącym około 70 tysięcy mieszkańców. Chełm leży we wschodniej Polsce. Znajduje się na południowy wschód od Lublina, na północ od Zamościa oraz na południe od Białej Podlaskiej, w odległości 25 km od granicy z Ukrainą. Leży nad rzeką Uherką, lewym dopływem Bugu. Chełm jest po Lublinie drugim co do liczby ludności miastem w województwie lubelskim. W latach 1975-1999 była tu siedziba urzędu województwa chełmskiego. Miasto jest położone na jedyne swojego rodzaju w Europie Środkowej glebach kredowych i wyróżnia się bogatą historią styku trzech kultur polskiej, ukraińskiej i żydowskiej.

I.1.7. Zespół Szkół Zawodowych Nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej w Białej Podlaskiej

Dyrektorem Szkoły jest Pani dr Marta Borys Diagnozę lokalną opracowała Pani Monika Romanowska

Struktura szkoły

Lp.	Typy szkół w zespole /jednostki/	Klasy/uczniowie (ilość)
1.	Technikum nr 1	31/ 881
2.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 1	2/ 57
3.	I Liceum Profilowane	9/ 260
4.	Technikum Uzupełniające nr 1 dla Dorosłych	3/ 49
5	Publiczne Gimnazjum nr 1 – 5	5/122
	Razem	50/1367

Zespół Szkół Zawodowych nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej położony jest w mieście Biała Podlaska w północnej części województwa lubelskiego. Miasto jest siedzibą dwóch powiatów białskich: ziemskiego i grodzkiego. Miasto położone jest we wschodniej Polsce nad rzeką Krzną, obecnie liczy ok. 57700 mieszkańców. 35 km na wschód od miasta przebiega granica Unii Europejskiej z Białorusią. Jest jedną z siedmiu szkół ponadgimnazjalnych w mieście.

I.1.8 Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. St. Staszica w Parczewie

Dyrektorem Szkoły jest Pan Jan Rzeżutka, który opracował także Diagnozę lokalną.

Struktura szkoły

Lp.	Typy szkół w zespole /jednostki/	Ilość uczniów
1.	Technika: <ul style="list-style-type: none"> • Technikum Mechaniczne • Technikum Handlowe • Technik Kucharz • Technik Informatyk 	262
2.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	117
3.	Liceum profilowane	223
	Razem	602

Parczew jest położony na Polesiu Lubelskim, u ujścia rzek Konotopy i Kłodzianki do Piwoni. Leży w jednym z najczystszych ekologicznie rejonów kraju, okolony słynnymi lasami Parczewskimi i licznymi jeziorami, bagnami i mokradłami. Jest dużą atrakcją turystyczną.

Z Parczewa siedziby szkoły rozchodzą się drogi w wielu kierunkach: Białej Podlaskiej, Lubartowa, Lublina, Łęcznej, Radzyna Podlaskiego, Międzyrzecza Podlaskiego, Włodawy i Ostrowa Lubelskiego. Wraz z rozwojem miasta Parczewa, parczewska szkoła ponadgimnazjalna znacząco utożsamia się z całym regionem mając wpływ na dostarczenie wykwalifikowanych kadr dla pracodawców, w ciągle zmieniającym się rynku pracy.

I.1.9 Zespół Szkół Nr 3 im. Macieja Rataja w Tomaszowie Lubelskim.

Dyrektorem Szkoły jest Pan Ireneusz Romaszko, który opracował także Diagnozę lokalną.

Struktura szkoły

Lp.	Typy szkół w zespole /jednostki/	Ilość uczniów
1.	Technika <ul style="list-style-type: none"> • Technikum Budowlane • Technikum Ekonomiczne 	474

	<ul style="list-style-type: none"> • Technikum Ogrodnicze • Technikum informatyczne • Technikum Hotelarskie • Technikum Technologii Żywności • Technikum Organizacji usług Gastronomicznych 	
2.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa <ul style="list-style-type: none"> • Kucharz Małej Gastronomii 	65
3.	Liceum Profilowanym	47
4.	Liceum Ogólnokształcące	200
5.	Liceum Uzupełniające	22
	Razem	808

Miasto Tomaszów Lubelski to największe miasto na Roztoczu oddalone o 34 km od Zamościa, 126 km od Lublina, 140 km od Rzeszowa i 86 km od Lwowa., położone na starym trakcie handlowym, wiodącym od Morza Bałtyckiego do Morza Czarnego, przez Lwów - do dzisiaj zachowało swój komunikacyjny charakter stanowiąc bramę w kierunku południowo-wschodnim, gdzie najbliższym miastem jest prastary Lwów stanowiący cel wycieczek dla turystów i wczasowiczów odpoczywających na Roztoczu.

I.1.10 Zespół Szkół Zawodowych w Janowie Lubelskim

Dyrektorem Szkoły jest Pan Mariusz Wieleba. Diagnozę lokalną opracowała Pani Wiesława Dyjach - Wicedyrektor Szkoły.

Struktura szkoły

Lp.	Typy szkół w zespole /jednostki/	Ilość uczniów
1.	Technika: <ul style="list-style-type: none"> • Mechaniczne • Przemysłu Drzewnego • Handlowe • Ekonomiczne 	341
2.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa <ul style="list-style-type: none"> • ślusarz , • stolarz , • mechanik monter maszyn i urządzeń 	186
3.	Zasadnicza Szkoła Wielozawodowa kształcąca w następujących zawodach: <ul style="list-style-type: none"> • cukiernik, • kucharz małej gastronomii, • fryzjer, • krawiec, • mechanik pojazdów samochodowych, • rzeźnik wędliniarz, 	Łącznie z p.2

	<ul style="list-style-type: none"> • elektromechanik, • piekarz, sprzedawca, • monter elektronik, • monter instalacji i urządzeń sanitarnych, • murarz, posadzkarz 	
5.	Liceum Profilowanym	161
	Razem	688

Miasto i Gmina Janów Lubelski położona jest w południowo – zachodniej części województwa lubelskiego w zasięgu makroregionów: Roztocze Kotlina Sandomierska oraz dwóch mezoregionów: Roztocza Zachodniego (około 15% powierzchni), Równiny Biłgorajskiej (około 85% powierzchni). Janów Lubelski jest miastem powiatowym.

Przez miasto biegnie główna arteria komunikacyjna tej części Europy i wschodniej Polski trasa nr 19, oraz droga krajowa nr 74. Janów Lubelski to gmina miejsko-wiejska. Zamieszkuje ją ponad 16,5 tys. mieszkańców, w tym 75% to ludność miejska.

Gmina Janów Lubelski zajmuje ogółem powierzchnię 17 824 ha. Znaczną jej część pokrywają lasy, stanowiące 60% powierzchni. Taka struktura gruntów powoduje, że Janów Lubelski jest regionem ze zdecydowaną przewagą walorów naturalnych.

I.2 Opis bazy dydaktycznej szkół

Bazy szkół które uczestniczą w projekcie SKK województwie lubelskim można ocenić jako dobre. Szczegółowe opisy tych baz poszczególnych szkół znajduje się w diagnozach lokalnych i w dokumentacjach aplikacyjnych. W każdej ze szkół będzie można realizować projekt SKK po uzupełnieniu niektórych środków dydaktycznych, w celu uatrakcyjnienia realizowanych programów w poszczególnych kompetencjach kluczowych. Dyrekcje szkół w raz z organami prowadzącymi wykazują troskę o właściwy stan bazy zwłaszcza obiektów szkolnych i doposażenia szkół w środki dydaktyczne. Sale lekcyjne są wyposażone w niezbędne pomoce i materiały dydaktyczne.

Wyposażenie szkół pozwala na realizację podstaw programowych z nauczanych przedmiotów w niektórych szkołach w ograniczonym zakresie z powodu braków sprzętu. Najczęściej występujące braki to: sprzęt audiowizualny, laptopy, rzutniki multimedialne, kalkulatory graficzne, telewizory o dużych ekranach. Aby uzyskać lepsze efekty kształcenia należy doposażyć szkoły w nowoczesne środki dydaktyczne

I.3 Charakterystyka uczniów szkół

Młodzież kształcąca się w 10 szkołach Lubelszczyzny jest w przedziale wiekowym 16-21 lat. Charakterystyczną cechą młodzieży jest duży procent pochodzących z terenów wiejskich i dojeżdżających, co ilustruje poniższa tabela:

Lp.	Nazwa Szkoły	Ilość uczniów ogółem	% z obszarów wiejskich	% młodzieży dojeżdżającej	Stypendia socjalne
1.	Państwowych Szkół Budownictwa i Geodezji w Lublinie	1013	27,8%	51%	3,5%
2.	Zespołu Szkół Odzieżowo – Włókienniczych w Lublinie	622	47%	34%	1,5%
3.	Zespołu Szkół Budowlanych w Lublinie	443	48,53%	33,18%	5,41%
4.	Zespołu Szkół Chemicznych i Przemysłu spożywczego w Lublinie	1084	32.3%	32,3%	1.84%
5.	Zespołu Szkół Nr1 w Puławach	667	62%	57%	13%
6.	Zespołu Szkół Ekonomicznych i III LO w Chełmie	979	57%	53%	5.1%
7.	Zespołu Szkół Zawodowych Nr1 w Białej Podlaskiej	1367	52,21%	52,5%	9,9%
8.	Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Parczewie	602	68%	68%	7,2%
9.	Zespołu Szkół Nr 3 w Tomaszowie Lubelskim	808	82%	82%	0%
10.	Zespołu Szkół Zawodowych w Janowie Lubelskim	668	85,47%	82,12%	0%

Większość uczniów szkół znajduje się w trudnej sytuacji materialnej. Wielu z nich nie posiada żadnej motywacji do nauki a poziom intelektualny uczniów można ocenić jako średni. Dostyć wysoka absencja na zajęciach, brak podstaw wiedzy z wcześniejszych etapów edukacyjnych, słaba koncentracja to tylko niektóre aspekty mające wpływ na słabe wyniki nauczania. Uczniowie oczekują: wyrozumiałości, cierpliwości, i otwartości na ich problemy. Nauczyciele realizując program nauczania często dostosowują go do poziomu przyswajania wiedzy przez ucznia. Uczniowie przedkładają niektóre przedmioty nad inne, twierdząc że wiedza i umiejętności, których się uczą wcale nie będą im przydatne

w dalszej edukacji czy życiu. Uświadomienie uczniom, że kształtowanie wszystkich kompetencji jest istotne i potrzebne to jeden z ważniejszych celów. Młodzi ludzie nie dostrzegają zagrożeń, jakie niosą ze sobą media, i środowiska lokalne.

Najczęściej występujące problemy młodzieży związane z edukacją to:

- niska frekwencja, /65-70%/
- eurosieroty,
- rodziny patologiczne,
- niski status materialny rodzin, /nie pozwala na organizację wyższych form kultury/
- patologie wśród uczniów,
- duża liczba uczniów dojeżdżających,
- brak motywacji do nauki

Szkoły czynią starania zmierzające do wyeliminowania w/w problemów. Jednak z uczniami którzy stwarzają największe problemy bardzo trudny jest kontakt lub jego brak z rodzicami. Szkoły otaczają tych uczniów opieką pedagoga szkolnego, opieką wychowawcy i innych nauczycieli, ale rezultaty nie zawsze są pozytywne.

Programy wychowawcze i profilaktyczne, jakie są realizowane w szkołach dotyczą szerokiej gamy czynników, z którymi uczniowie, na co dzień się spotykają. Przemoc, znieczulica, rywalizacja grup rówieśniczych, dominacja pieniądza, brak perspektyw na dobra pracę, załamanie gospodarcze. Wyjaśnienie tych i innych zagadnień pokazanie możliwych rozwiązań i konsekwencji z nimi związanych, może mieć korzystny wpływ na ich przyszłe decyzje. Są szkoły w których występują poważne problemy zdrowotne uczniów: cukrzyca, choroby onkologiczne, zaburzenia w sferze psychiki: depresja, epilepsja, choroby układu kostnego i słuchu. Wzmocnienie poczucia własnej wartości, sukcesy, pochwały są bardzo istotnym stymulującym czynnikiem młodego człowieka do większej pracy nad sobą i poznawania własnych możliwości.

I.4 Charakterystyka kadry pedagogicznej

Ilość nauczycieli i status awansu zawodowego w poszczególnych szkołach ilustruje tabela:

Lp	Nazwa szkoły	Ilość nauczycieli	Dyplomowanych	Mianowanych	Kontraktowych	Stażystów
1.	Państwowych Szkół Budownictwa i Geodezji w Lublinie	119	36	64	17	2
2.	Zespołu Szkół Odzieżowo-Włókienniczych w Lublinie	137	52	44	29	12
3.	Zespołu Szkół Budowlanych w Lublinie	57	16	35	5	1
4.	Zespołu Szkół Chemicznych i Przemysłu spożywczego w Lublinie	137	52	44	29	12
5.	Zespołu Szkół Nr1 w Puławach	54	28	24	2	2
6.	Zespołu Szkół Ekonomicznych i III LO w Chełmie	89	34	29	20	6
7.	Zespołu Szkół Zawodowych Nr1 w Białej Podlaskiej	106	31	32	35	8
8.	Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Parczewie	60	20	23	12	5
9.	Zespołu Szkół Nr 3 w Tomaszowie Lubelskim	74	37	10	26	1
10.	Zespołu Szkół Zawodowych w Janowie Lubelskim	69	11	37	18	3

Wszyscy nauczyciele uczący w szkołach posiadają wyższe wykształcenie z przygotowaniem pedagogicznym. Wielu nauczycieli ma ukończone studia podyplomowe i ma uprawnienia do nauczania drugiego przedmiotu.

Nauczyciele doceniają znaczenie kompetencji kluczowych i podejmują próby kształtowania ich przy realizacji programów, napotykają jednak na bariery w postaci niedostatecznej bazy dydaktycznej oraz braku motywacji ze strony uczniów.

1.5 Główne problemy nauczycieli w kształtowaniu KK i zawodowych

Analizując diagnozy lokalne Szkół, biorących udział w Projekcie należy stwierdzić, iż głównymi problemami w zakresie KK są:

- Braki w zakresie wiadomości i umiejętności (w tym kluczowych) wyniesionych przez uczniów z poprzednich etapów kształcenia, min. w zakresie matematyki, fizyki

i języków obcych, w zakresie czytania ze zrozumieniem, w tym problemy ze zrozumieniem zadań i poleceń, brak umiejętności argumentowania, brak umiejętności krytycznej samooceny;

- Zaburzenia u uczniów związane z komunikowaniem się (mówienie, rozumienie, czytanie, pisanie, logiczna argumentacja, umiejętność konwersacji) oraz zaburzenia umiejętności posługiwania się liczbami i pojęciami matematycznymi w życiu codziennym;
- Trudności uczniów w pracy zespołowej (szanowanie i uznawanie odmiennych racji, optymalizacja interakcji społecznych oraz nabywanie umiejętności społecznych);
- Trudności uczniów związane z wykorzystywaniem różnych źródeł informacji oraz narzędzi do identyfikacji, analizy, oceny i prezentacji danych;
- Nieumiejętność uczniów do wykorzystania posiadanej wiedzy i hierarchii wartości do wyrobienia własnych sądów niezbędnych z punktu widzenia podejmowania decyzji;
- Niedoinwestowanie bazy dydaktycznej – brak dostępu do nowoczesnych technologii, maszyn i urządzeń, do nowoczesnej literatury, brak podręczników i pomocy dydaktycznych – dotkliwy zwłaszcza w kształceniu kompetencji zawodowych;
- Brak konferencji metodycznych dla nauczycieli przedmiotów zawodowych oraz praktycznej nauki zawodu;
- Brak motywacji do poszerzania własnych kompetencji ze strony uczniów nieumiejętność organizowania wolnego czasu, niesystematyczne przygotowywanie się do zajęć, brak umiejętności planowania, bierność, niechęć do podejmowania wyzwań, unikanie odpowiedzialności, brak konsekwencji w działaniu;
- Brak doradcy zawodowego w szkole;
- Nabór do szkół zawodowych nie jest poprzedzany właściwą preorientacją zawodową brak doradztwa zawodowego w gimnazjach;

Nauczyciele zdecydowanie potrzebują pomocy w następujących obszarach:

- Sposobach motywowania do nauki,
- Metodach, które są pomocne w kształtowaniu umiejętności pracy w grupie,
- Sposobach aktywizowania uczniów,
- Doboru metod nauczania,
- Doboru pomocy dydaktycznych,
- Sposobach wykorzystania przez uczniów nowoczesnych technologii informacyjno komunikacyjnej,

- Praktycznych zastosowaniach nauczanych treści.

W procesie kształcenia nauczyciele napotykają na szereg barier. Należą do nich:

- trudności związane z wykorzystywaniem różnych źródeł informacji oraz narzędzi do identyfikacji, analizy, oceny i prezentacji danych;
- słabe indywidualne wyniki w nauce;
- zbyt niska umiejętność krytycznej oceny informacji, wartości i przekonań;
- brak dostępu uczniów do Internetu, komputera w domu;
- małe zaangażowanie uczniów w dodatkowe zajęcia (dojazdy do szkoły);
- zła sytuacja materialna uczniów.

W szkołach bada się poziom osiągnięć edukacyjnych uczniów poprzez diagnozę uczniów „na wejściu” do szkoły ponadgimnazjalnej, przeprowadzanie próbnych egzaminów maturalnych i zawodowych i inne. Wyniki badań są analizowane, na ich podstawie wypracowywane są wnioski do dalszej pracy z uczniami.

Nauczyciele przejawiają wiele inicjatyw prowadząc zajęcia pozalekcyjne, przygotowując uczniów do olimpiad i konkursów, organizując wycieczki przedmiotowe, inne formy pracy pozalekcyjnej. Większość nauczycieli wykorzystuje w swojej pracy technologie informacyjne.

Uczniowie w szkole powinni, zatem nie tylko zdobywać wiedzę, ale również kształtować umiejętności ponadprzedmiotowe często określane, jako umiejętności uniwersalne lub umiejętności kluczowe. Są one niezbędne do skutecznego wypełnienia zadań związanych z nauką, przyszłą pracą zawodową i funkcjonowaniem w społeczeństwie wiedzy. Składają się na nie umiejętności zawodowe, społeczne oraz właściwe postawy. Zatem każdy nauczyciel kreuje w młodym człowieku jakąś część umiejętności, postaw które w przyszłości będą wykorzystywane, rozwijane lub doskonalone.

II. KOMPETENCJE KLUCZOWE I ZAWODOWE

II.1 Efekty kształcenia

II.1.1 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie przedsiębiorczości

„Inicjatywność i przedsiębiorczość oznaczają zdolność osoby do wcielania pomysłów w czyn. Obejmują one kreatywność, innowacyjność i podejmowanie ryzyka, a także zdolność do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich dla osiągnięcia zamierzonych celów. Stanowią one wsparcie dla indywidualnych osób nie tylko w ich codziennym życiu prywatnym i społecznym ale także w ich miejscu pracy pomagając im uzyskać świadomość kontekstu ich pracy i zdolność wykorzystania szans; są podstawą bardziej konkretnych umiejętności i wiedzy potrzebnych tym, którzy podejmują przedsięwzięcia o charakterze społecznym lub handlowym lub w nich uczestniczą. Powinny one obejmować świadomość wartości etycznych i promować dobre zarządzanie. Niezbędna wiedza, umiejętności postawy są powiązane z tą kompetencją. Konieczna wiedza obejmuje zdolność identyfikowania dostępnych możliwości działalności osobistej, zawodowej lub gospodarczej w tym szerszych zagadnień stanowiących kontekst pracy i życia ludzi, takich jak ogólne rozumienie zasad działania gospodarki także szanse wyzwania stojące przed pracodawcami i organizacjami. Osoby powinny również być świadome zagadnień etycznych związanych z przedsiębiorstwami oraz tego w jaki sposób mogą one wywoływać pozytywne zmiany, np. poprzez sprawiedliwy handel lub przedsięwzięcia społeczne”. Wymieniona wyżej definicja kompetencji w zakresie przedsiębiorczości opublikowana jest w Dzienniku Urzędowym Uni Europejskiej L 394/17

Celem kompetencji przedsiębiorczości jest uświadomienie uczniom bycia innowacyjnym i przedsiębiorczym w życiu prywatnym i zawodowym. Z analizy dokumentacji szkolnych wynika że uczniowie chętnie uczestniczą w zajęciach są aktywni, wykonują zadania z poziomu wiedzy a niektórzy z nich na poziomie umiejętności tj organizowania, kierowania, analizowania oceniania gorzej jest z umiejętnościami negocjacji oraz zdolności do pracy w grupie. Słabo też oceniają swoje mocne i słabe strony. Duże grupy uczniów wykazują postawy przedsiębiorcze . Z tych grup uczniowie

charakteryzujący się aktywnością i kreatywnością uczestniczą w różnych konkursach i olimpiadach. Na egzaminie potwierdzającym kwalifikacje zawodowe muszą wykazać się w części pierwszej znajomością zagadnień związanych z zatrudnieniem i działalnością gospodarczą.

Zamieszczona poniżej tabela przedstawia siatkę godzin w poszczególnych klasach kształcenia oraz nauczycieli którzy będą realizować programy autorskie z kompetencji przedsiębiorczości.

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości

l.p.	Kierunek kształcenia/ specjalność	Szkoła	Liczba godzin w planie nauczania			Nauczyciel przedsiębiorczości		Imię i nazwisko nauczyciela
			Kl. I	Kl. II	Kl. III	Staż prac	Ukończony kierunek studiów	
1	Technik budownictwa	PSB i G w Lublinie	-	-	2	27 lat	Ekonomika i organizacja przemysłu	Krystyna Brodowska
2	Technik usług fryzjerskich	ZSO-W w Lublinie	-	-	2	17 lat	PSZ wychowanie techniczne	Joanna Kuraś
3	Technikum Budowlane Technik urz. sanitarnych	ZSB w Lublinie	-	1	1	13	inż. Sanitarna Studia podyplomowe	Agnieszka Rozwadowska
4	Technikum chemiczne Tech. śr. Farm	ZSch i PS w Lublinie	1	1	1	6 lat	UMCS wydz. Pi P, WSEI –pod.	Wojciech Szeleźniak
5	Technik ekonomista menadżer m.f.	ZS Nr1 w Puławach	1	1	-	33 lat	ekonomia	Lidia Nogowska
6	Technik ekonomista	ZSE i III LO w Chełmie	1	1	-	7 lat	Politologia Akad. Świątok. – przed. dla n-li	Renata Weremczuk
7	Technik handlowiec	ZSZ Nr1 Biała Podlaska	2	-	-	26 lat	Politechnika Świątokrzyska a. – ekonomia	Małgorzata Żbikowska
8	Technik informatyk	ZSP w Parczewie	1	1	-	20 lat	przedsiębiorczość	Zdzisław Chmielarz
9	Techniku Ekonomiczne	ZS Nr 3 w Tomaszów Lubelski	1	1	-	25 lat	A.R + studia podypl. przedsiębiorczość	Teresa Dreń
10	Technikum mechaniczne	ZSZ Janów Lubelski	-	1	1	15 lat	Pedagogika Podst. Przedsięb.	Mariusz Wieleba

II.1.2 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie technologii informacyjnej i przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

„Kompetencje informatyczne obejmują umiejętność i krytyczne wykorzystywanie technologii społeczeństwa informacyjnego (TSI) w pracy, rozrywce i porozumiewaniu się. Opierają się one na podstawowych umiejętnościach w zakresie TIK: wykorzystywania komputerów do uzyskiwania, oceny, przechowywania, tworzenia, prezentowania i wymiany informacji oraz do porozumiewania się i uczestnictwa w sieciach współpracy za pośrednictwem Internetu. Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tą kompetencją: 30.12.2006 PL Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 394/15”^[2]

Wymieniona wyżej definicja kompetencji w zakresie technologii informacyjnej wynika z zaleceń Parlamentu Europejskiego / z dnia 18 grudnia 2006 roku (2006/962/WE).

Uczniowie chętnie uczą się technologii informacyjnej i wykazują dobry poziom wiedzy z tej kompetencji. Kluczowe kompetencje z tej dziedziny to jeden z priorytetów i podstawa do funkcjonowania w społeczeństwie opartej na wiedzy. Każdy absolwent szkoły zawodowej powinien samodzielnie potrafić:

- Samodzielnie i bezpiecznie posługiwać się systemem komputerowym (multimedialnym i przyłączonym do sieci) oraz jego oprogramowaniem,
- Korzystać z dostępnych za pomocą komputera źródeł informacji,
- Profesjonalnie posługiwać się edytorem tekstów, przygotowywać referaty i prezentacje z wykorzystaniem źródeł informacji dostępnych za pomocą komputera i nowoczesnych technik multimedialnych,
- Komunikować się za pomocą komputera i uczestniczyć w życiu różnych społeczności za pośrednictwem rozległej sieci komputerowej,
- Wyszukiwać informacje w bazach danych,
- Przestrzegać prawnych i etycznych norm dotyczących: rozpowszechniania programów komputerowych, bezpieczeństwa i ochrony danych oraz korzystania z możliwości TI
- Przedstawić wpływ TI (w tym korzyści i zagrożenia) na życie jednostek i społeczeństwa.
- Przygotować się do wyboru zawodu lub dalszego kształcenia, w kontekście poznanych zastosowań TI
- Korzystanie z arkusz kalkulacyjnego

Nie wszystkie w/w umiejętności prezentują uczniowie i absolwenci w szkołach lub po ich ukończeniu najważniejsze przyczyny takiego stanu rzeczy:

- Mała liczba godzin przeznaczonych na ten przedmiot,
- Brak komputerów w domu u dużej grupy uczniów, stąd braki w systematycznym powtarzaniu czynności,
- Rzadkie wykorzystywanie komputerów do innych przedmiotów szczególnie matematyczno-przyrodniczych

Uczniowie sprawnie posługują się pocztą elektroniczną, przeglądarką internetową, do prostego wyszukiwania informacji. Komputer wykorzystywany jest do przedmiotów zawodowych. Mając trudności w sprawnym opanowaniu:

- edytora tekstów,
- arkusza kalkulacyjnego
- tworzenia i korzystania z bazy danych

Dyrektorzy szkół sygnalizują duże zapotrzebowanie na nowoczesne komputery i kompletnie wyposażone pracownie. Zamieszczona poniżej tabela, przedstawia siatkę godzin w poszczególnych klasach kształcenia oraz nauczycieli którzy będą realizować programy autorskie.

Kompetencje w zakresie technologii informacyjnej

l.p.	Kierunek kształcenia/ specjalność	Szkoła	Liczba godzin w planie nauczania			Nauczyciel technologii informacyjnej		Imię i nazwisko nauczyciela
			Kl. I	Kl.II	Kl.II I	Staż pracy	Ukończony kierunek studiów	
1	Technik architektury krajobrazu	PSB i G w Lublinie	2	-	-	6 lat 6 m.	Informatyka w technice	Krzysztof Kornas
2	Technik usług fryzjerskich	ZSO – W w Lublinie	-	2	-	20 lat	Fizyka UMCS	Urszula Głos
3	Technikum Budowlane Tech. techno. drewna	ZSB w Lublinie	1	1	-	18 lat	Bibliotekoznawstwo, studia pod naucz. elem. inf., inż. oprogr	Artur Drozdowski
4	Technikum Przemysłu Sp.Cukiernik	ZSCh i PS w Lublinie	2	1	2	3 lata	P.L. wydz. M.P. Białostocka inf. dla n-li	Krzysztof Olszewski
5	Technik żywienia i gosp. dom.	ZS Nr1 w Puławach	2	-	-	18 lat	technologia informacyjna	Adam Nogowski
6	Technikum E Informatyka ekonomiczna	ZSE i III LO w Chełmie	2	1	-	10 lat	W.T – PL Stud. Podypl. Nauczanie inf.	Zofia Odrzywolska

7	Technik ekonomista	ZSZ Nr1 Biała Podlaska	2	-	-	5 lat	A.P. –informat. P Ł – systemy teleinformatyczne	Krzysztof Doroszuk
8	Technik Handlowiec	ZSP w Parczewie	2	-	-	9 lat	Ekonomia z informatyką	Dariusz Wróblewski
9	Technikum Budowlane	ZS Nr 3 w Tomaszów Lubelski	1	1	-	7 lat	AR Lublin + studia podyplm. informatyka	Iwona Kobak
10	ZSZ /ślusarz stolarz/	ZSZ Janów Lubelski	-	1	1	20 lat	wych. tech. + fizyka z informatyką	Mieczysław Gierczak

II.1.3 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie matematyki

„Kompetencje matematyczne obejmują umiejętność rozwijania i wykorzystywania myślenia matematycznego w celu rozwiązywania problemów wynikających z codziennych sytuacji. Istotne są zarówno proces i czynność, jak i wiedza, przy czym podstawę stanowi należyte opanowanie umiejętności liczenia. Kompetencje matematyczne obejmują – w różnym stopniu – zdolność i chęć wykorzystywania matematycznych sposobów myślenia (myślenie logiczne i przestrzenne) oraz prezentacji (wzory, modele, konstrukty, wykresy, tabele).

Kompetencje naukowe odnoszą się do zdolności i chęci wykorzystywania istniejącego zasobu wiedzy i metodologii do wyjaśniania świata przyrody, w celu formułowania pytań i wyciągania wniosków opartych na dowodach. Za kompetencje techniczne uznaje się stosowanie tej wiedzy i metodologii w odpowiedzi na postrzegane potrzeby lub pragnienia ludzi. Kompetencje w

zakresie nauki i techniki obejmują rozumienie zmian powodowanych przez działalność ludzką oraz odpowiedzialność poszczególnych obywateli.”^{1}

Wymieniona wyżej definicja kompetencji matematycznych wynika z zaleceń Parlamentu Europejskiego / z dnia 18 grudnia 2006 roku (2006/962/WE). We wszystkich szkołach w klasie pierwszej przeprowadzana jest diagnoza wiadomości matematycznych uczniów absolwentów gimnazjów. Wyniki tych diagnoz prawie we wszystkich szkołach są słabe i świadczą o deficytach wiedzy matematycznej uczniów rozpoczynających szkołę ponadgimnazjalną. Przyczyny niskich wyników wstępnych diagnoz w szkołach są złożone. Wśród nich najczęściej występują to:

- brak motywacji do nauki matematyki, (dotychczas matematyka nie występowała jako obligatoryjny przedmiot maturalny)

- deficyt wiedzy matematycznej z poprzedniego etapu kształcenia (gimnazjum),
- słaba motywacja do nauki matematyki, która wymaga systematyczności i pracowitości,
- trudności u uczniów w myśleniu logicznym, przestrzennym, analizowania, argumentowania, krytycznej oceny wyniku i zastosowania w praktyce,

Nauczyciele podejmują różne działania naprawcze prowadząc zajęcia pozalekcyjne, przygotowując uczniów do olimpiad i konkursów matematycznych. Istnieje potrzeba zrozumienia przez uczniów i ich rodziców roli jaką spełnia matematyka we współczesnym świecie. Zamieszczona tabela przedstawia siatkę godzin w poszczególnych klasach kształcenia oraz nauczycieli którzy będą realizować programy autorskie.

Kompetencje w zakresie matematyki

l.p.	Kierunek kształcenia/ specjalność	Szkoła	Liczba godzin w planie nauczania			Nauczyciel matematyki		Imię i nazwisko nauczyciela
			Kl. I	Kl.II	Kl.II I	Staż pracy	Ukończony kierunek studiów	
1.	Technik geodeta	PSBiG w Lublinie	2	2	3	4 lata 6 m.	matematyka	Marta Ostrowska-Matys
2.	Technik usług fryzjerskich	ZSO-W w Lublinie	3	2	2	24 lata	Matematyka UMCS	Alicja Soborska
3.	Technikum Budowlane Technik Ochrony Śr.	ZSB w Lublinie	2	3	2	32	matematyka	Małgorzata Modzelewska
4.	Technikum P.Spoż. Cukiernik	ZSChiPS w Lublinie	3	2	2	13 lat	P.L. – wydz. Mech. S.P. UMCS	Urszula Stasiak
5.	Technik żywienia g.d. kucharz	ZS Nr1 w Puławach	3	3	3	23 lat	matematyka	Mirosława Kustra
6.	Technik ekonomista obsł. ruchu granicznego	ZSE i III LO w Chełmie	3	3	2	11 lat	Matematyka UMCS	Iwona Styk
7.	Technik ekonomista	ZSZ Nr1 Biała Podlaska	2	2	3	17 lat	matematyka U.W.	Elżbieta Zalech
8.	Technik mechanik	ZSP w Parczewie	2	3	2	8 lat	Matematyka z informatyka	Iwona Semeniuk
9.	Technik organizacji usług gastr.	ZS Nr 3 w Tomaszów Lubelski	2	2	3	40 lat	UMCS Lublin matematyka	Irena Strumidło
10.	Technikum Ekonomiczne	ZSZ Janów Lubelski	1	1	2	10 lat	matematyka	Beata Łukasik

II.1.4 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie języków obcych

„Kompetencja porozumiewania się w obcych językach wymaga znajomości słownictwa i gramatyki funkcjonalnej oraz świadomości głównych typów interakcji słownej i rejestrów języka. Istotna jest również znajomość konwencji społecznych oraz aspektu kulturowego i zmienności języków. *L 394/14 PL Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 30.12.2006.*”³

Wymieniona wyżej definicja kompetencji w zakresie języków obcych wynika z zaleceń Parlamentu Europejskiego / z dnia 18 grudnia 2006 roku (2006/962/WE).

Po ukończeniu szkoły uczeń powinien sprawnie posługiwać się językiem obcym, posiadać umiejętność wyszukiwania i selekcji informacji słownych i tekstowych. Umieć uczestniczyć w dyskusji, argumentować, wyrażać opinie, uzasadniać i bronić własnych poglądów. Potrafi pisać pisma urzędowe (np. curriculum vitae, podanie o pracę), listy, komentarze, eseje z zastosowaniem odpowiednich środków leksykalnych. Rozumie i potrafi skomentować fakty socjokulturowe, typowe dla obszaru danego języka w tym, zwyczajów, tradycji i literatury. Potrafi uczyć się i korzystać z różnych źródeł informacji - leksykonów, encyklopedii, słowników, źródeł elektronicznych.

W zakresie kształtowania kompetencji kluczowych w nauczaniu języków obcych można zaobserwować zbyt małą biegłość uczniów w posługiwaniu się językami nauczanymi w szkole o czym mogą świadczyć wyniki pisemnych egzaminów maturalnych. W szkołach uczy się języków angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego, włoskiego i francuskiego. W Projekcie SKK zgłoszone kompetencje językowe to język angielski i niemiecki. Zamieszczona tabela przedstawia siatkę godzin w poszczególnych klasach kształcenia oraz nauczycieli którzy będą realizować programy autorskie.

Kompetencje w zakresie języków obcych

l.p.	Kierunek kształcenia/ specjalność	Szkoła	Liczba godzin w planie nauczania			Nauczyciel Języka obcego		Imię i nazwisko nauczyciela język obcy
			Kl. I	Kl. II	Kl. III	Staż pracy	Ukończony kierunek studiów	
1	Technik geodeta	PSB i G w Lublinie	2	2	1	8 lat 6 m.	Filologia germańska	Robert Sereda (niemiecki)
2	Technik usług fryzjerskich	ZSO-W w Lublinie	2	2	2	8 lat	Filologia angielska UMCS	Elżbieta Dudzisz

3	Technikum Budowlane Technik bud.	ZSB w Lublinie	3	2	2	11 lat	Filologia angielska	Anna Konderak
4	Technikum Przemysłu Sp. Zarządzanie jakością	ZSCh i PS w Lublinie	2	2	2	9 lat	Filologia germańska UMCS	Anna Burdach (niemiecki)
5	Technik ekonomista sekretarka-asystent	ZS Nr1 w Puławach	3	2	2	33 lata	amerykanistyka	Anna Trzcńska (język angielski)
6	Technik ekonomista obsługa iwest	ZSE i III LO w Chełmie	2	2	2	18	Filologia germanska UMCS	Monika Radziszewska
7	Technik informatyk	ZSZ Nr1 Biała Podlaska	2	2	2	13	WSZA Zamość Filologia angielska	Iwona Kalenik (angielski)
8	Technik Kucharz	ZSP w Parczewie	3	2	3	6 lat	Język angielski	Anna Szymańska
9	Technikum Hotelarskie	ZS Nr 3 w Tomaszów Lubelski	2	2	2	4 lata	Filologia angielska Uniw. W Toruniu	Angelika Zawiślak
10	Technikum Handlowe	ZSZ Janów Lubelski	1	1	1	3 lata	Filologia angielska	Magdalena Peret (angielski)

II.2 Kompetencje zawodowe uczniów i absolwentów

Zdolność wykorzystania przez człowieka takiej wiedzy, umiejętności, systemu wartości i cech osobowości do osiągnięcia celów, wyników i standardów oczekiwanych w związku z zajmowaniem przez niego określonego stanowiska pracy to kompetencje zawodowe.

W obecnej dobie na kształtowanie kompetencji zawodowych mają niewątpliwy wpływ zmiany strukturalne zachodzące w gospodarce oraz rynek pracy, który wyznacza zapotrzebowanie na konkretne umiejętności zawodowe.

W wyniku badań stwierdzono, że zakres i jakość przygotowania niezbędnego do wykonywania zawodu zależy od posiadanych kwalifikacji zawodowych, na które składają się takie czynniki jak:

- poziom wykształcenia ogólnego,
- wiedza i umiejętności zawodowe,
- umiejętności organizowania pracy,

- umiejętności usprawniania pracy,
- uzdolnienia i zainteresowania zawodowe,
- kwalifikacje społeczno - moralne pracownika,
- właściwości fizyczno zdrowotne.

Oprócz tego zauważono, że umiejętności kluczowe są umiejętnościami niezbędnymi młodemu człowiekowi zarówno w życiu codziennym jak i w zdobywaniu wiedzy i umiejętności zawodowych a także w dalszej karierze zawodowej.

Częste oczekiwania pracodawców: to pracownik dyspozycyjny, lojalny, posiadający wiele umiejętności /tzw. złota rączka/ nie zawsze pokrywają się z oczekiwaniami absolwentów i możliwościami szkół. Pracodawcy niechętnie włączają się do współpracy ze szkołami w sprawach programowych i pomocy szkole w doskonaleniu umiejętności zawodowych uczniów.

Szkoły liczą na przygotowywaną reformę zapowiadaną przez MEN, która ma m.in. wypracować formy zachęt dla pracodawców współpracujących ze szkołami zawodowymi

II.3 Kompetencje kluczowe a kompetencje zawodowe

W standardach kwalifikacji zawodowej określone są kwalifikacje konieczne dla wykonywania zadań zawodowych wchodzących w skład każdego zawodu technika. Składowymi kwalifikacji zawodowych to układ umiejętności, wiadomości, i cech psychofizycznych niezbędnych do wykonywania danego zawodu. Podstawą tych umiejętności to kwalifikacje kluczowe: przedsiębiorczość, umiejętność pracy zespołowej, umiejętność posługiwania się technologią informacyjną i porozumowanie się w języku obcym.

Kompetencje kluczowe dają podstawę do kształtowania kompetencji i umiejętności zawodowych. Do realizacji kształtowania kompetencji kluczowych i na ich bazie kształtowania kompetencji zawodowych niezbędna jest współpraca nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących z nauczycielami przedmiotów zawodowych. Wspólna analiza programów ich korelacja przyczyni się do wzmocnienia kompetencji kluczowych.

Uczeń i absolwent szkoły zawodowej powinien posiadać umiejętność łączenia wiedzy wynikającej z przygotowania do wykonywania konkretnego zawodu oraz wykazywać się inicjatywą i przedsiębiorczością w życiu prywatnym i społecznym. Złożona sytuacja na rynku pracy, trudności w znalezieniu zatrudnienia oraz duże wymagania pracodawcy, powodują, że młody człowiek kończący szkołę musi podejmować szereg życiowych

wyborów. Wymaga to od niego dużej kreatywności i umiejętności korelowania wiedzy z różnych dziedzin oraz znajomości kontekstów gospodarczych i kulturowych w różnych regionach kraju i świata.

W obecnych warunkach nie można oddzielić wiedzy ogólnej od specjalistycznej. Na każdym etapie funkcjonowania na rynku, począwszy od poszukiwania, poprzez podjęcie pracy, do stania się pracodawcą kompetencjom zawodowym muszą towarzyszyć kompetencje kluczowe, bez których nie da się osiągnąć sukcesu.

Pomimo dobrego przygotowania zawodowego absolwent szkoły musi być gotowy na konieczność przekwalifikowania się lub wykonywania czynności nie związanych bezpośrednio z posiadanymi kwalifikacjami.

III. RYNEK PRACY

Ogólne dane charakteryzujące rynek pracy województwa lubelskiego

Demografia

Województwo lubelskie na koniec września 2008 roku zamieszkiwały 2.163.043 osoby, co stanowiło 5,7% ogólnej liczby ludności kraju. Od 1999 roku liczba ludności zamieszkującej obszar województwa zmniejszyła się o 3,2%. Jest to wynik znaczącego spadku liczby urodzeń oraz ujemnego salda migracji. W III kwartale 2008 roku w województwie lubelskim, podobnie jak i w Polsce, mieszkało więcej kobiet niż mężczyzn – kobiety stanowiły 51,5% ogółu ludności województwa, natomiast mężczyźni 48,5%.

Większość ludności województwa mieszka na terenach wiejskich – 1.156.101 (tj. 53,4% ogółu mieszkańców), zaś w miastach 1.006.942 (46,6%). Region należy do słabo zaludnionych i zurbanizowanych. Najwyższym zurbanizowaniem cechuje się podregion lubelski, natomiast najniższym białskopodlaski.

Sytuacja gospodarcza regionu

Jednym z najważniejszych działów gospodarki województwa lubelskiego jest rolnictwo. Świadczą o tym duże zasoby ziemi, wysoki udział ludności rolniczej oraz znacząca produkcja rolnicza w skali kraju. Ta wysoka pozycja rolnictwa w województwie jest wynikiem uwarunkowań (ukształtowanie powierzchni, korzystne warunki klimatyczne i glebowe) tworzących szansę dalszego rozwoju.

Podmioty gospodarki narodowej

W województwie lubelskim w końcu grudnia 2008 roku w rejestrze REGON było 154,6 tys. podmiotów, tj. mniej o 0,31% niż w listopadzie i więcej o 2,0% niż przed rokiem. W sektorze prywatnym było 148,9 tys. podmiotów, tj. nieco mniej (o 35 podmiotów) niż w listopadzie, a więcej o 2,4% niż w 2007 roku.

Struktura podmiotów gospodarki narodowej w województwie lubelskim przedstawiała się następująco:

- 77,7% - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (więcej 0,4 pkt procentowe niż w grudniu 2007 roku),
- 11,3% - spółki (mniej o 0,4 pp), w tym 5,1% wszystkich podmiotów to spółki handlowe i 6,2% - spółki cywilne,

- 0,8% - spółdzielnie (tyle samo co przed rokiem),
- 10,2% - pozostałe podmioty.

Najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w sekcjach PKD: handel hurtowy i naprawy – 33,4% ogółu (mniej o 0,9 pp niż w grudniu 2007 r.); obsługa nieruchomości i firm – 12,4% (więcej o 0,1 pkt proc.); budownictwo – 10,7% (więcej o 0,7 pp); przetwórstwo przemysłowe – 8,2% (mniej o 0,2 pp).

W powiatach grodzkich (Biała Podlaska, Chełm, Lublin i Zamość) liczba podmiotów w porównaniu do poprzedniego roku zwiększyła się o 1,2%. Udział podmiotów zarejestrowanych w tych powiatach stanowił 37,1% ogółu podmiotów województwa (mniej o 0,3 pp niż przed rokiem), w Lublinie 25,3% (mniej o 0,1 p.p niż przed rokiem).

Aktywność ekonomiczna ludności

Urząd Statystyczny w Lublinie, w ramach ogólnopolskiego programu badań statystycznych, prowadzi Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności. Podmiotem badania są osoby w wieku 15 lat i więcej będące członkami gospodarstw domowych w wylosowanych mieszkaniach. Udział pracujących i bezrobotnych w populacji osób w wieku 15 lat i więcej określa tzw. poziom aktywności zawodowej.

W III kwartale 2008 roku współczynnik aktywności zawodowej wynosił 56,2%, co oznacza, że na każde 100 osób, które ukończyły 15 lat, ponad 56 osób było aktywnych zawodowo, czyli miało pracę lub jej poszukiwało.

Liczba ludności pracującej w III kwartale 2008 roku w porównaniu do II kwartału 2008 roku zwiększyła się o 1,8 pkt procentowego.

Tabela Osoby pracujące, bezrobotne i bierne zawodowo w wieku 15 lat i więcej, w województwie lubelskim w III kwartale 2007 i 2008 roku

Lata	Ogółem	Aktywni zawodowo		Pracujący		Bezrobotni		Bierni
	tys.	tys.	%*	tys.	%**	tys.	%***	tys.
III kw. 2007	1886	1092	57,9	992	52,6	100	9,2	794
III kw. 2008	2016	1132	56,2	1030	51,1	102	9,0	883

*wskaźnik aktywności zawodowej: udział osób aktywnych zawodowo w ludności ogółem w wieku 15 lat i więcej;

**wskaźnik zatrudnienia: udział osób pracujących w ludności ogółem w wieku 15 lat i więcej;

*** stopa bezrobocia: udział osób bezrobotnych w ludności aktywnej zawodowo.

Źródło: BAEL Urząd Statystyczny

Miernikiem poziomu zatrudnienia jest wskaźnik zatrudnienia oznaczający udział pracujących w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej. W III kwartale 2008 roku wynosił on 51,1%. W populacji osób pracujących przeważali mężczyźni (58,8%). Wśród osób mających pracę przeważali mieszkańcy wsi.

Bierni zawodowo, czyli osoby niepracujące i nieposzukujące pracy, stanowili 43,8% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej. W grupie tej przeważały kobiety (61,5%) oraz mieszkańcy miast (51,6%).

PODSUMOWANIE

Wskaźnik zatrudnienia w województwie lubelskim, w III kwartale 2008 roku wynosił 51,1% i był niższy o 1,5 pkt procentowego niż w analogicznym okresie 2007 roku.

W przypadku mężczyzn wskaźnik ten wynosił 58,8%, tj. o 14,7 pkt procentowych więcej niż dla kobiet.

Odnotowuje się systematyczny spadek bezrobocia, w grudniu 2008 roku zmniejszyło się, w porównaniu do grudnia 2007 roku, o 14,0% i wynosiło 101.561 osób.

Na koniec grudnia 2008 roku udział bezrobotnych w populacji aktywnych zawodowo wynosił 11,3%. W województwie lubelskim wskaźnik udziału bezrobotnych kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wynosił 53,1%.

Liczba bezrobotnych oczekujących na zatrudnienie powyżej 12 miesięcy w województwie lubelskim do 2006 roku stale przekraczała 50% w stosunku do wszystkich bezrobotnych. Natomiast od roku 2007 wraz ze spadkiem liczby bezrobotnych nastąpił spadek odsetka osób długotrwale bezrobotnych, w odniesieniu do końca 2006 roku, i wyniósł 48,8%. W 2008 roku udział bezrobotnych długotrwale uległ gwałtownemu zmniejszeniu w stosunku do poprzedniego roku (z 48,8% w końcu 2007 roku do 39,9% na koniec 2008 roku). Zmiana ta przebiegła w miarę gwałtownie biorąc pod uwagę fakt, że na koniec 2003 roku udział ten wyniósł 55,2%.

Główną składową bilansu odpływu jest liczba osób podejmujących pracę (35,0% odpływu w ciągu dwunastu miesięcy 2008 roku). Kategoria ta obejmuje wszystkie formy podejmowania pracy przez bezrobotnych, tzn. pracy subsydiowanej (prac interwencyjnych, robót publicznych, otrzymanie przez bezrobotnych pożyczki na uruchomienie własnej działalności gospodarczej itd.) oraz pracy niesubsydiowanej, w tym pracy sezonowej.

Przez lata wśród bezrobotnych dominującą grupę wiekową stanowiła młodzież w wieku 18-24 lata. Od 2004 roku dotyczy to nieco starszego przedziału wiekowego, mianowicie osób od 25 do 34 roku życia (w grudniu 2007 roku 31,2%; w grudniu 2008 roku 31,7%) , przy czym w tej kategorii wiekowej przeważają kobiety (w grudniu 2007 roku 58,4%; w grudniu 2008 roku 57,7%). Z analizy struktury wieku bezrobotnych w 2008 roku wynika, iż ponad połowa (55,7%) zarejestrowanych bezrobotnych nie przekroczyła 34 roku życia, a zdecydowana większość, bo ponad $\frac{3}{4}$ bezrobotnych jest w tzw. wieku mobilnym, tj. do 44 lat. Oznacza to, że większość zarejestrowanych bezrobotnych w regionie jest w wieku najwyższej aktywności zawodowej.

W ciągu dwunastu miesięcy 2008 roku pozyskano 52.910 ofert pracy; jest to mniej niż w analogicznym okresie 2007 roku o 4,0%. Zdecydowana większość ofert zatrudnienia pochodzi z sektora prywatnego, stanowią one 65,4% wszystkich ofert, pozostających w dyspozycji administracji pracy.

III.1 Regionalne i lokalne rynki pracy w aspekcie specjalności zawodowych placówek

III.1.1 Rynek pracy Miasta Lublin

Przy opracowaniu tego rozdziału wykorzystano materiały Miejskiego Urzędu pracy w Lublinie w Zaleceniach Departamentu Rynku Pracy. Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej wprowadzone jest pojęcie zawodu deficytowego, i nadwyżkowego lub zrównoważonego poprzez wielkość wskaźnika intensywności nadwyżki (deficytu).

Do **zawodów deficytowych** zaliczyć należy wszystkie zawody, dla których wskaźnik nadwyżki (**stosunek średniej miesięcznej liczby zgłoszonych ofert pracy w danym zawodzie do średniej miesięcznej liczby zarejestrowanych bezrobotnych w danym zawodzie jest większy od 1,1**)

Zawody, które wykazują równowagę to zawody, dla których wskaźnik intensywności dla danego zawodu zawiera się w przedziale od 0,9 do 1,1. **Zawody nadwyżkowe** posiadają wskaźnik intensywności nadwyżki mniejszy od 0,9.

W I półroczu 2008r. wystąpiły zawody o wartości wskaźnika **większej od 1,1**.

Oznacza to, że dane zawody są deficytowe, należy do nich: statystyk, inżynier inżynierii środowiska-instalacje sanitarne, nauczyciel wychowania fizycznego, specjalista do spraw rozwoju zawodowego, specjalista analizy rynku, specjalista do spraw zamówień publicznych, asystent prawny, archiwista, muzealnik, redaktor programowy, technik analityk, kosztorysant budowlany, grafik komputerowy, organizator imprez sportowych, pracownik administracyjny, sekretarz asystent, księgowy, opiekun w domu pomocy społecznej, bibliotekarz, sekretarka, fakturzystka, pracownik biurowy, pracownik kancelaryjny, pracownik biura podróży, rejestratorka medyczna, manikiurzystka, bioenergoterapeuta, strażnik miejski, opiekun zwierząt domowych, ogrodnik szkółkarz, kamieniarz, murarz, zbrojarz, **cieśla**, tynkarz, monter rurociągów przemysłowych, malarz lakiernik wyrobów metalowych, formierz odlewnik, spawacz ręczny gazowy, mechanik maszyn i urządzeń budowlanych i melioracyjnych, elektromechanik sprzętu gospodarstwa domowego, -instalator systemów alarmowych, -pozostali monterzy sieci i urządzeń telekomunikacyjnych, pozostali robotnicy przetwórstwa surowców roślinnych, stolarz meblowy, operator koparek i zwałowarek, aparatowy procesów chemicznych, operator maszyn do obróbki skrawaniem, kierowca ciągnika siodłowego, operator suwnic, operator żurawia wieżowego, pokojowa, pomoc kuchenna, maglarz, robotnik gospodarczy, sortowacz surowców wtórnych.

Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych

Analizując ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych pod względem wskaźnika intensywności nadwyżki (deficytu) zawodu stwierdzić należy, że 2 duże grupy zawodów należą do deficytowych są to pracownicy obsługi biurowej ze wskaźnikiem intensywności nadwyżki 1,1386 oraz rolnicy – wskaźnik intensywności nadwyżki wynosi 1,7500. Do zrównoważonych należy grupa górniczy i robotnicy budowlani ze wskaźnikiem intensywności nadwyżki (deficytu) zawodów na poziomie 0,9452. Dla 20 dużych grup zrównoważenie nie jest możliwe gdyż wartość wskaźnika waha się w przedziale 0,6279 – 0,0449. Do przedziału tego należą m.in. kierownicy dużych i średnich organizacji, robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie i transporcie, modelki, sprzedawcy oraz demonstratorzy, -specjaliści szkolnictwa oraz ogrodnicy, średni personel techniczny, operatorzy i monterzy maszyn. Dla sześciu pozycji w rankingu zawodów pod względem wielkości wskaźnika intensywności deficytu znajdują się zawody dla których średnia miesięczna liczba zgłoszonych ofert pracy w danym zawodzie wynosiła zero lub była w znikomej ilości w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych w tym

zawodzie, współczynnik intensywności nadwyżki osiągnął wartość zero. Należą do nich zawody z dużych grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, leśnicy i rybacy, kierownicy małych przedsiębiorstw siły zbrojne, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rybołówstwie i pokrewni,

Ranking zawodów generujących długotrwałe bezrobocie

Osoby bezrobotne pozostające w rejestrze ponad 12 miesięcy w ostatnich dwóch latach stanowiły ponad 61% ogółu bezrobotnych na koniec czerwca 2008r. W tej sytuacji ważne jest posiadanie wiedzy dotyczącej kwalifikacji zawodowych osób długotrwałe bezrobotnych. Dokonana analiza bazy pozwoliła ustalić ranking zawodów (według dużych grup) generujących długotrwałe bezrobocie. Wskaźnik długotrwałego bezrobocia waha się w granicach 0,6667 - 0,0500. Na pierwszym miejscu zawodem nadwyżkowym jest duża grupa 9-2 tj. **robotnicy pomocnicy w rolnictwie, rybołówstwie** i pokrewni gdzie wartość wskaźnika dla tego zawodu osiągnęła poziom 0,6667. W dalszej kolejności występują duże grupy zawodów charakteryzują się wysokim wskaźnikiem długotrwałego bezrobocia ponad 0,5000:

- nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy,
- kierownicy małych przedsiębiorstw,
- pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach,
- robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, wytwórcy wyrobów galanteryjnych,
- robotnicy poligraficzni i pokrewni,
- rolnicy,
- pracownicy obsługi biurowej,
- modelki,
- sprzedawcy i demonstratorzy,
- robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle,
- budownictwie i transporcie,
- ogrodnicy.

Wskaźnik długotrwałego bezrobocia poniżej 0,1188 zanotowano tylko w odniesieniu do dwóch dużych grup zawodów: specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony zdrowia, siły zbrojne. Podobna sytuacja wystąpiła przed rokiem. Powyższa analiza zawodów deficytowych i nadwyżkowych w ujęciu grup elementarnych jest najlepszym obrazem do śledzenia danego zawodu na lokalnym rynku pracy i jest odpowiedzią jak mają zachować się szkoły co do kierunków przyszłego kształcenia zawodowego. Sytuację w szkołach

zawodowych Miasta Lublina przedstawi poniższa analiza: Kształcenie zawodowe prowadzone jest w 14 zespołach szkół zawodowych i 2 specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych. Łącznie w szkołach zawodowych kształcą się 9987 uczniów w 417 oddziałach. Największym zainteresowaniem cieszą się takie zawody jak:

- technik budownictwa,
- technik pojazdów samochodowych,
- technik informatyk,
- technik ekonomista,
- technik elektronik,
- technik usług fryzjerskich,
- kucharz.

W zasadniczych szkołach zawodowych uczniowie kształcą się w 21 zawodach

Najczęściej wybieranymi przez młodzież zawodami są:

- mechanik pojazdów samochodowych,
- elektromechanik pojazdów samochodowych,
- fryzjer,
- piekarz,
- cukiernik,
- kucharz małej gastronomii.

Mimo oferty nie było przez dwa lata chętnych w liczbie wystarczającej do utworzenia oddziału w zawodach

- monter sieci i urządzeń telekomunikacyjnych,
- elektryk,
- sprzedawca,
- mechanik monter maszyn i urządzeń,

Zakłady pracy zgłaszają potrzeby w zakresie zatrudnienia w wyżej wymienionych zawodach, chętnych jednak do kształcenia brak.

Kierunki kształcenia zawodowego w szkołach lubelskich objętych Projektem SKK przedstawia tabela:

Lp.	Nazwa szkoły	Kierunki kształcenia, zawody
1.	PSBiG	Technika: <ul style="list-style-type: none"> • technik geodeta, • technik budownictwa,

		<ul style="list-style-type: none"> • technik drogownictwa, • technik urządzeń sanitarnych,
2.	ZSO-W	<p>Technika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • technik technologii odzieży, • technik usług fryzjerskich, • technik informatyk, • technik usług kosmetycznych usług kosmetycznych,
3.	ZSB	<p>Technika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • technik budownictwa, • technik technologii drewna, • technik urządzeń sanitarnych, <p>Zasadnicza Szkoła Zawodowa</p> <ul style="list-style-type: none"> • murarz, • stolarz
4	ZSChiPS	<p>Technikum Przemysłu Spożywczego ze specjalizacjami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analiza środków spożywczych, • zarządzanie jakością w przemyśle spożywczym, • cukiernictwo, • przetwórstwo mięsa, od roku szkolnego 2009/2010 • informatyka w przemyśle spożywczym, • przetwórstwo surowców zwierzęcych <p>Technikum Chemiczne ze specjalizacjami</p> <ul style="list-style-type: none"> • analiza medyczna, • technologia środków kosmetycznych, • technologia środków farmaceutycznych <p>Technikum Uzupełniające Nr 4 ze specjalizacjami</p> <ul style="list-style-type: none"> • cukiernictwo, • piekarstwo <p>Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 10 kształcąca w zawodach</p> <ul style="list-style-type: none"> • cukiernik, • piekarz (3 lata nauki);

Analizując zestawienia zawodów w tabeli i porównując je do rankingów zawodów wg wskaźnika intensywności nadwyżki, należy stwierdzić że zdecydowana większość kierunków kształcenia w szkołach lubelskich objętych Projektem SKK znajduje się w wskaźniku 1.1 i więcej a więc są to zawody deficytowe i należy kontynuować kształcenie. Szkoły są instytucjami bardzo z formalizowanymi dość długimi cyklami kształcenia, stąd jakiegokolwiek nagłe zmiany kierunków kształcenia może okazać się nietrafione po trzy lub czteroletnim okresie wykształcenia pierwszych absolwentów.

Od 2004 roku wskaźniki bezrobocia w mieście Lublinie, w województwie i w kraju maleją /tabela/ to dobra prognozyka na rozwój naszego regionu.

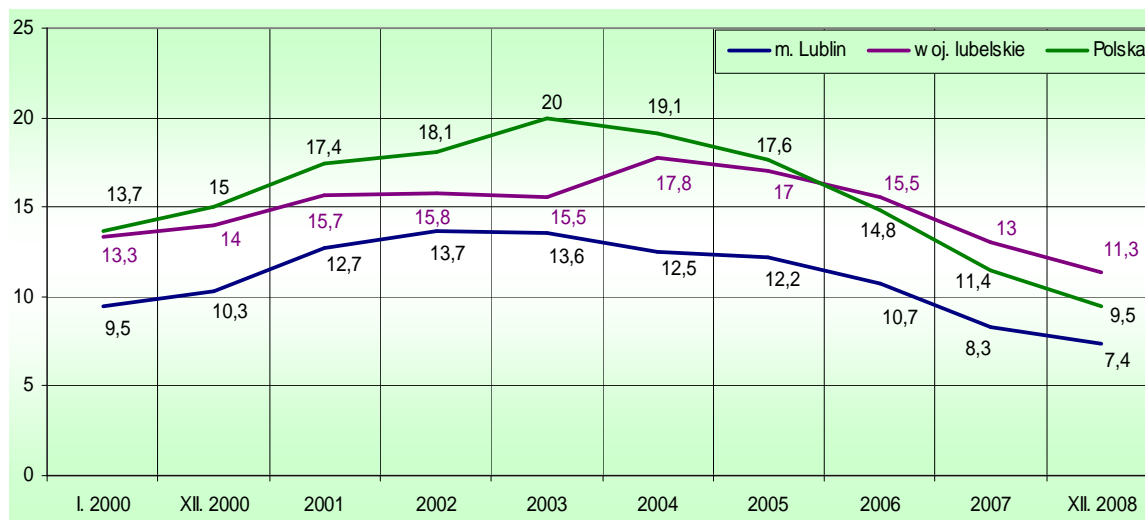

Tabela. Wskaźniki bezrobocia: /2000-2008/ Kraj –krzywa zielona, Miasta Lublin –krzywa niebieska, województwo lubelskie krzywa czerwona

Wskaźnik bezrobocia w Puławach i w powiecie puławskim jest jeden z najniższych w województwie i wynosi 8,6%. Cechy charakterystyczne:

- w 2008 roku nastąpił dalszy spadek bezrobocia,
- w/w okresie nastąpiło zmniejszenie udziału osób bezrobotnych nie posiadającego żadnego zawodu,
- zmniejszenie się grupy bezrobotnych generujących długotrwałe bezrobocie,
- nastąpiło zwiększenie wskaźnika intensywności nadwyżki zawodów deficytowych
- Najwięcej zawodów deficytowych o najwyższym wskaźniku intensywności występowało wśród: elektromonterów instalacji elektrycznych, elektromonterów układów pomiarowych i automatyki zabezpieczeniowej, inżynierów budownictwa (budownictwo ogólne). Braki na rynku pracy były także wśród specjalistów. Poszukiwani byli również technicy i inny średni personel techniczny.

Możliwości zatrudnienia i funkcjonowanie absolwentów na lokalnym i regionalnym rynku pracy. Zawody, w których kształci szkoła są zawodami dającymi umiejętności znajdujące oferty na rynku pracy.

III.1.2 Puławy

Rok 2008 charakteryzował zarówno dalszy spadek poziomu bezrobocia w Powiecie Puławskim jak i też lekki wzrost, który rozpoczął się wcześniej niż zwykle (kiedy związany był ze wzrostem sezonowym), tj. na przełomie sierpnia i września. Ten wcześniejszy wzrost bezrobocia mógł być związany z rozpoczynającym się ogólnoswiatowym kryzysem gospodarczym (tak przynajmniej można wnioskować, mając wiedzę nt. ogromnego skoku (o 1,1 punktu procentowego) poziomu bezrobocia w miesiącu styczniu 2009 i dalszym jego wzrostem. Pomimo tego wydaje się, że ubiegły rok był na puławskim rynku pracy lepszy niż w latach poprzednich – na podobnym poziomie utrzymał się udział podejmujących zatrudnienie w ogólnej liczbie wyrejestrowujących się (ok. 35% wyrejestrowań to podjęcie pracy). W ciągu całego roku do PUP w Puławach napłynęło 70 osób mniej niż w roku 2007. Dla wielu zawodów w roku 2008 wskaźniki szansy uzyskania oferty pracy były wyższe niż w roku poprzednim. Niewątpliwie dobrym zjawiskiem jest zmniejszenie udziału osób bezrobotnych nie posiadających żadnego zawodu w ogólnej liczbie zarejestrowanych. Pozytywną zmianą jest także mniejszy udział tych osób, a także największej ze względu na posiadany zawód grupy sprzedawców, w grupie zawodów generujących długotrwałe bezrobocie. ekonomista jest co prawda zawodem deficytowym, lecz umiejętności nabyte w procesie kształcenia powodują, że absolwenci radzą sobie dobrze na rynku. Potrafią dokonać tzw. samozatrudnienia, założyć i prowadzić własną firmę. Ponadto posiadają umiejętności związane z pracami biurowymi, księgowością. Znajdują zatrudnienie na lokalnym i regionalnym rynku pracy. Analiza losów absolwentów wykazuje, że potrafią również sprostać wymaganiom pracodawców z krajów UE. Absolwenci technikum w zawodzie kucharz, kelner również znajdują zatrudnienie z uwagi na rozwój usług gastronomicznych, powstawaniu dużej ilości zakładów gastronomicznych w regionie. Z uwagi na rozwój agroturystyki znajdują pracę również technicy żywienia i gospodarstwa domowego.

W puławskim regionie występuje wiele zakładów żywienia zbiorowego, sanatoriów (Nałęczów), pensjonatów, domów wypoczynkowych, hoteli. W nich znajdują pracę wyżej wymienieni absolwenci i absolwenci policealnej szkoły w zawodzie dietetyk.

III.1.3 Chełm

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Chełmie w dniu 30.09.2008r. wyniosła 881 (w mieście Chełm – 3592; w powiecie chełmskim -5299). Wskaźnik bezrobocia w powiecie chełmskim wynosi 16.3% a w mieście Chełmie 10.2%

Cechy charakterystyczne chełmskiego powiatu:

- Stopa bezrobocia w porównaniu do stanu sprzed roku wykazuje znaczny spadek – w mieście Chełm o 6,7 punktów procentowych, w powiecie chełmskim o 4,0 punkta procentowego.

Wysokość stopy bezrobocia przedstawia się następująco:

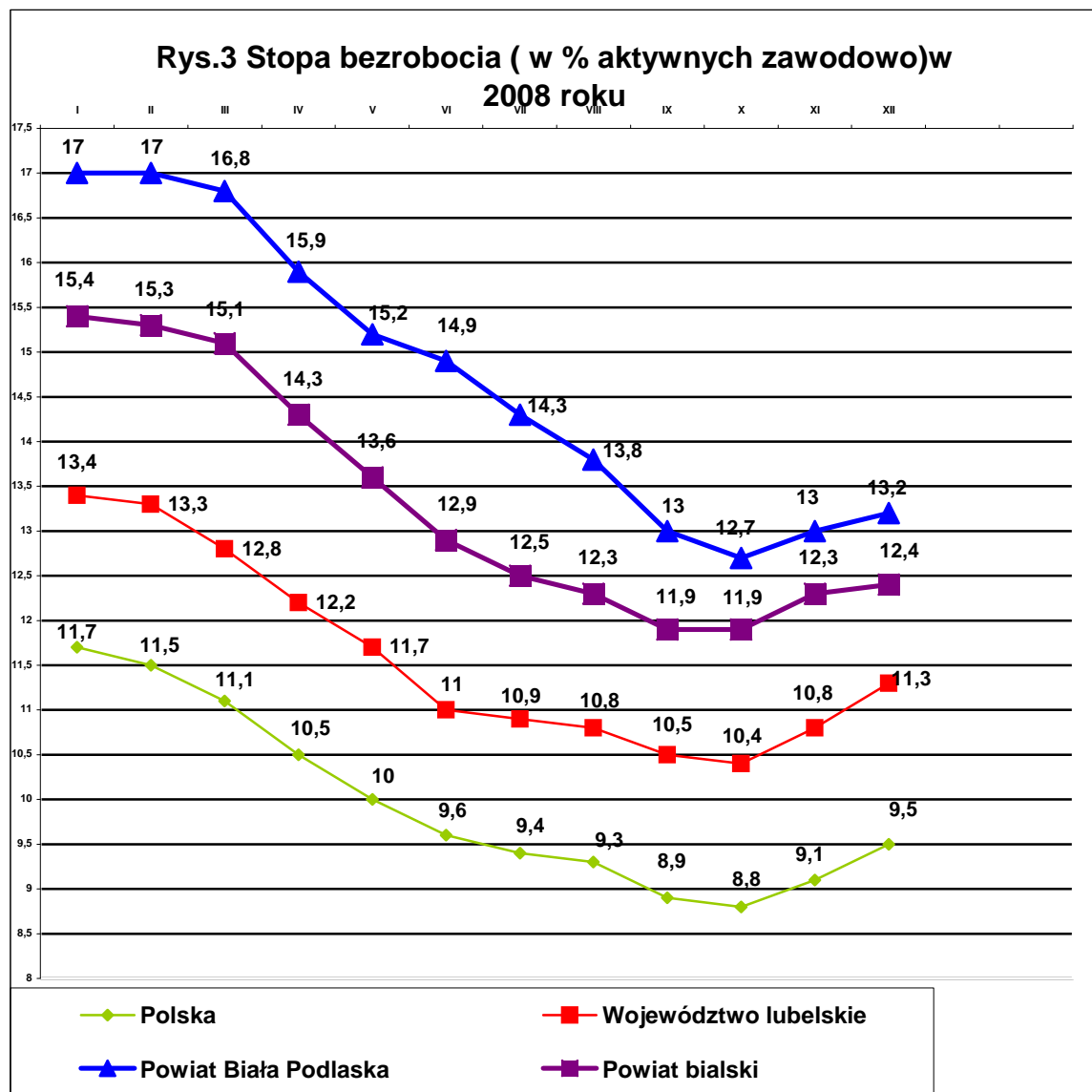
Wyszczególnienie	30.09.2007r	30.09.2008r.	Spadek
Polska	11,6 %	8,9%	-2,7
woj. lubelskie	12,8 %	10,5 %	-2,3
Miasto Chełm	20,9%	14,2%	-6,7
Powiat chełmski	20,8%	16,8%	-4,0

- Do **zawodów deficytowych** , czyli takich na które występuje na rynku pracy wyższe zapotrzebowanie, niż liczba osób poszukujących pracy w danym zawodzie na podstawie danych z PUP w Chełmie można zaliczyć m.in:
 - w mieście Chełm: administrator sieci informatycznej, fizjoterapeuta, nauczyciel przedszkola, specjalista ds. projektów unijnych, specjalista administracji publicznej, grafik komputerowy, handlowiec, przedstawiciel handlowy, pracownik administracyjny, księgowy, pracownik biurowy, sprzedawca.
- Do **zawodów nadwyżkowych** (występuje na rynku pracy mniejsze zapotrzebowanie, niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie) w mieście Chełm zaliczamy: nauczyciel języka polskiego, wychowania fizycznego, matematyki, specjalista ds. finansów, ds. rachunkowości, ds. marketingu i handlu, pedagog, masażysta, asystent ekonomiczny, asystent rachunkowości. Zawody nadwyżkowe w powiecie chełmskim to m.in.: nauczyciel języka polskiego, **ekonomista**, specjalista ds. marketingu i handlu, pedagog. Jak wynika z powyższej analizy sytuacji na lokalnym i regionalnym rynku pracy technik ekonomista jest to zawód nadwyżkowy, w związku z tym absolwenci muszą posiadać wysoki poziom wiedzy i umiejętności zawodowych, aby mogli liczyć na zatrudnienie. Uczeń nie powinien ograniczać się

tylko do obowiązkowych zajęć edukacyjnych, powinien wykorzystywać wszystkie możliwości, które sprawiają, że jego zdolności, predyspozycje będą wszechstronnie rozwinięte. Szkoła oferuje uczniom szeroki wachlarz różnorodnych propozycji zajęć dodatkowych: koła zainteresowań, koła maturalne, konsultacje, spotkania z psychologiem, pedagogiem, doradcą zawodowym, warsztaty, giełdy zawodów itd. Nauczyciele powinni wykształcić u uczniów umiejętność planowania własnej kariery zawodowej oraz świadomość wpływania na własną przyszłość. Wysoki poziom kompetencji uczniów zapewni im odnalezienie się na rynku pracy, a w razie konieczności umiejętność przekwalifikowania się, doksztalcania i doskonalenia zawodowego.

III.1.4 Biała Podlaska

Na dzień 31.XII.2008 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 8557 osób, w 2007 roku wyniosła 10555 osób, w 2006 roku – 11387 osób, w 2005 roku - 12680 osób, natomiast w 2004 roku – 13249 osób. Na terenie działania Powiatowego Urzędu Pracy liczba bezrobotnych systematycznie maleje, zarówno w powiecie Biała Podlaska jak

i powiecie bialskim. Stopa bezrobocia w 2008 roku przyjmuje tendencję spadkową, chociaż od października notowany jest minimalny wzrost stopy bezrobocia w perspektywie kraju. W Polsce najniższą stopę bezrobocia zanotowano w październiku 8,8%, w województwie lubelskim również w październiku i wyniosła ona 10,4%. Powiat bialski najniższą stopę bezrobocia odnotował we wrześniu 11,9 % i utrzymała się ona do października na tym samym poziomie. W mieście Biała Podlaska najniższą stopę bezrobocia odnotowano w październiku, wyniosła ona 12,7 %.

W powiecie bialskim według zawodów, stanowią osoby zarejestrowane jako osoby bezrobotne bez zawodów 1399 osób, w tym 715 kobiet, 77 absolwentów i 249 osób, które bezrobotnymi pozostają powyżej 12 miesięcy. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych najliczniej reprezentowane były następujące grupy zawodowe Najliczniejszą grupę bezrobotnych w strukturze bezrobotnych w powiecie: sprzedawcy 337, krawcy 221, kucharze 131, ślusarze 132, murarze 118, asystenci i ekonomiczni 105.

III.1.5 Parczew

Na lokalnym rynku pracy przeważają zawody nadwyżkowe, którymi są m.in.: mechanik samochodów osobowych, mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych, elektromonter [elektryk] zakładowy, piekarz, krawiec, szwaczka, palacz kotłów c.o. gazowych, palacz kotłów c.o. wodnych rusztowych, kierowca samochodu osobowego, kierowca samochodu ciężarowego, pomoc kuchenna, sprzątaczką, robotnik budowlany i placowy, konserwator części oraz pakowacz, ekonomista, handlowiec [zawód szkolny: technik handlowiec], nauczyciel nauczania początkowego, nauczyciel przedszkola, pedagog, pracownik administracyjny [zawód szkolny: technik administracji], prawnik legislator, sprzedawca.

Najliczniejszą grupę napływających bezrobotnych w 2007 roku stanowiły osoby nie posiadające zawodu, następnie technik mechanik, ślusarz, technik żywienia i gospodarstwa domowego, krawiec, technik elektronik, robotnik gospodarczy. Pozostałe zawody wykazują tendencję spadkową w liczbie napływających bezrobotnych od kilkunastu osób do jednostkowych przedstawicieli lub ich całkowitego braku.

Tabela przedstawia procentową stopę bezrobocia w latach 1998-2009. Najniższe bezrobocie odnotowano w połowie roku 2008. Ostatnio zauważalny jest wzrost bezrobocia, którego przyczyną jest narastający kryzys gospodarczy.

Oferta edukacyjna szkoły nawiązuje do charakteru gospodarczego regionu. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych jest placówką kształcenia zawodowego. Jako, że Lubelszczyzna jest regionem rolniczym duże znaczenie dla regionalnego i lokalnego rynku pracy ma fakt, że szkoła kształci między innymi w zawodach: technik mechanik, technik żywienia i gospodarstwa domowego, technik kucharz, technik handlowiec, technik informatyk a także mechanik monter maszyn i urządzeń oraz kucharz małej gastronomii. Szkoła kształci również młodzież w liceach profilowanych o profilach ekonomiczno-administracyjnym, socjalnym, zarządzanie informacją.

III.1.6 Tomaszów Lubelski

Na koniec stycznia 2009 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tomaszowie Lubelskim było zarejestrowanych 5637 bezrobotnych w tym 2821 kobiet tj.50%. Na terenie województwa lubelskiego liczba ta wynosiła 110 786 bezrobotnych, w tym 58 806 kobiet tj.51,3 %. W porównaniu do poprzedniego miesiąca liczba bezrobotnych wzrosła o 9,1% na terenie województwa oraz o 518 osób tj.9,2% na terenie powiatu tomaszowskiego.

W odniesieniu do analogicznego miesiąca roku ubiegłego liczby te były niższe zarówno na terenie województwa jak też i powiatu.

Na koniec stycznia 7% ogólnie zarejestrowanych bezrobotnych na terenie województwa to osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki.

Na terenie powiatu liczba ta wyniosła 516 osób tj. 9,2% .Bezrobotni pozostający w ewidencji urzędów pracy na terenie województwa stanowili na koniec stycznia 2009 r.12,2% w liczbie ludności czynnej zawodowo i wskaźnik ten był wyższy o 1,7% od wskaźnika krajowego. Na terenie powiatu wskaźnik ten wyniósł 14,3%. Na koniec stycznia na terenie województwa zarejestrowanych było 3547 osób niepełnosprawnych i stanowiły one 3,2% ogółu zarejestrowanych. Na terenie powiatu tomaszowskiego liczby te wynoszą odpowiednio 132 osoby tj. 2,3%. Na terenie powiatu z powodu podjęcia pracy wyłączono 108 osób.

III.1.7 Janów Lubelski

Powiatowy Urząd Pracy w Janowie Lubelskim obejmuje swoim zasięgiem 7 gmin. Obszar działania urzędu to 875 km², a zamieszkuje go ok. 48 tys. osób.

Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie Janowa Lubelskiego zarejestrowanych było 3081 osób bezrobotnych, w tym 45,89 % stanowiły kobiety (tj. 1414 kobiet). Oznacza to wzrost o 25 osoby w stosunku do 31.12.2007 roku.

Natężenie bezrobocia w latach 2001 – 2008

Wyszczególnienie	Stan na 31. XII							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba bezrobotnych	4264	4271	3963	3821	3563	3441	3056	3081
Stopa bezrobocia	13,5%	13,6%	12,7%	16,8%	15,7%	15,2%	13,5%	13,35

W 2008 r. do PUP w Janowie Lubelskim wpłynęło 1101 ofert pracy, w tym 242 oferty niesubsydiowane, co stanowi 22 %. Z ogólnej liczby ofert pracy niesubsydiowanej (242) jakie urząd miał do dyspozycji, zrealizowanych zostało 57 co stanowi 23,5 %.

Wśród ofert pracy, najczęściej było w zawodach:

- robotnik gospodarczy – 154, co stanowi 14 % ogółu ofert,
- pracownik administracyjny – 113 (10,3 %),
- sprzedawca – 95 (8,6%),
- pracownik biurowy – 48 (4,4%),
- sprzątaczką – 47 (4,3%),
- pomoc kuchenna – 34 (3%)
- sekretarka – 27 (2,5%),
- robotnik drogowy – 26 (2,4%),
- opiekunka środowiskowa – 20 (2,1%)
- robotnik placowy – 19 (1,8%).

Z przeprowadzonego rankingu zawodów nadwyżkowych i deficytowych w powiecie janowskim wynika, że dużą grupę stanowią osoby bez zawodu – 713 os. (w tym 354 kobiety). Stwierdzono również, że do najczęściej występujących zawodów wśród bezrobotnych na naszym rynku należą:

- ślusarz – 150 os. (w tym 11 kobiet),
- technik mechanik – 99 os.(4 kobiety),
- sprzedawca – 98 os. (87 kobiet),
- asystent ekonomiczny – 93 os.(70 kobiet),
- robotnik placowy – 72 os. (9 kobiet),
- ekonomista – 50 os. (29 kobiet),
- kucharz – 73 os. (68 kobiet),

- mechanik samochodów osobowych – 56 os. (0 kobiet),
- technik technologii drewna – 51 os. (6 kobiet),
- stolarz meblowy – 64 os. (12 kobiet),
- tokarz – 68 os. (22 kobiety),
- krawiec 55 os., (54 kobiety).

Zorganizowano również 4 giełdy pracy, w których łącznie udział wzięło 46 osób bezrobotnych. Z powyższych danych jednoznacznie wynika, że rynek pracy jest nadal ubogi w oferty pracy zarówno pod względem ilościowym, jak również jakościowym, ze szczególnym uwzględnieniem ofert niesubsydiowanych. Wśród ofert niesubsydiowanych najczęściej pojawiały się oferty dla: stolarzy szwaczek, sprzedawców, magazynierów, kelnerów, barmanów, ślusarzy-spawaczy, nauczycieli j. angielskiego, kierowców kat. C, mechaników, piekarzy, cukierników.

Wśród wymienionych zawodów występujących wśród bezrobotnych pojawiają się zawody w których kształci się w Zespole Szkół Zawodowych. Szkoła powinna dostosowywać kierunki kształcenia tak, aby nie powiększać grup bezrobotnych generujących długotrwałe bezrobocie.

III.2 Kompetencje Kluczowe a rynek pracy

Współczesny rynek pracy podlega ciągłym przeobrażeniom. Bardzo często niespodziewanie ulegają zmianie warunki funkcjonowania podmiotów rynku pracy: pracodawców i osób poszukujących pracy. W krótkim okresie czasu zmienia się sytuacja w zakresie zawodów deficytowych i zawodów nadwyżkowych. W związku z tym trudno jest przewidzieć jaki zawód wybrać, w jakich specjalnościach kształcić młodzież, aby po zakończeniu cyklu edukacji nie musiała zasilać szeregów bezrobotnych.

W tej sytuacji wydaje się ważne wyposażenie każdego człowieka, a szczególnie ludzi młodych, w takie kompetencje, które zapewnią im odnalezienie się w każdej sytuacji życiowej oraz umożliwią dostosowanie się do zmieniających się realiów rynku pracy. Obserwacja obecnej sytuacji społeczno – gospodarczej dowodzi, iż olbrzymie znaczenie w życiu każdego człowieka ma problematyka ucznia się przez całe życie. Współczesne czasy wymuszają na nas konieczność ciągłego podnoszenia swoich kwalifikacji, doskonalenia zawodowego jak również częstej zmiany zawodu. Jeśli jesteśmy w stanie sprostać tym wymaganiom, jest szansa na to że osiągniemy sukces w życiu zawodowym, nawet jeśli będą niekorzystne uwarunkowania zewnętrzne. Jeśli zamierzamy aktywnie

tworzyć i planować swoje życie, powinniśmy rozwijać swoje umiejętności uczenia się, aby móc sprostać wymaganiom współczesnego świata. Temu właśnie celowi służy kształcenie umiejętności kluczowych wśród młodych ludzi. Szczęólnego znaczenia nabiera to w sytuacji jeśli jest to grupa, która ma utrudniony dostęp do edukacji, jak np. młodzież pochodząca z terenów wiejskich, z obszaru zagrożonego wysoką stopą bezrobocia oraz ze środowisk patologicznych. Jeśli rozumieć kompetencje kluczowe jako połączenie wiedzy, umiejętności i postaw niezbędnych do samorealizacji i rozwoju osobistego oraz zatrudnienia to ideałem byłoby, aby wszyscy uczniowie kończący szkołę takie kompetencje posiadali. Jednak każdy uczeń powinien posiadać przynajmniej kilka kompetencji, które staną się bazą do rozwoju innych kompetencji.

Zmieniające się uwarunkowania rynku pracy powodują konieczność wykształcenia u uczniów postaw, które będą przyczyniały się do podnoszenia umiejętności zawodowych oraz sprawnego dostosowywania swoich kwalifikacji do potrzeb pracodawców. Wymagania pracodawców są wysokie. Oprócz podstawowej wiedzy brane są pod uwagę umiejętności praktyczne i doświadczenie zawodowe. Pracodawcy wymagają od potencjalnych pracowników: wysokiej wiedzy teoretycznej i praktycznej, znajomości języków obcych, umiejętności obsługi komputera oraz takich cech jak: dyspozycyjność, komunikatywność, łatwość nawiązywania kontaktów, umiejętność pracy w zespole.

III.3 Możliwości zatrudnienia absolwentów na lokalnych i regionalnym rynku pracy

Możliwości zatrudnienia absolwentów były analizowane w ekspertyzach zawierających ocenę rynku pracy województwa lubelskiego przygotowanych w ramach projektu „Barometr Rynku Pracy”. WSEI Lublin 2007

„Rozwój systemu edukacji w województwie wskazuje, że coraz większa część populacji będzie miała możliwość uzyskania wyższego wykształcenia. Jest to niewątpliwie potrzebne, gdyż przyczynia się do wzrostu kompetencji i kapitału intelektualnego pracobiorców i pracodawców. Jednak lokalny rynek pracy ma ograniczone możliwości wchłonięcia tak dużej liczby absolwentów wyższych uczelni. Dotyczy to zwłaszcza tych, którzy zdobywają wykształcenie na najbardziej modnych, a przez to masowych kierunkach. Mogą się również pojawić trudności w znajdowaniu pracowników na stanowiska niższe, nie wymagające dyplomu magistra czy licencjata, ale umiejętności wykonywania prostych czynności. Wojewódzki rynek pracy jest stosunkowo słabo

zaawansowany technologicznie, a w związku z tym potrzebuje wielu pracowników do prac prostych i fizycznych. Absolwenci wyższych uczelni mają znacznie dalej idące aspiracje, ale liczba stanowisk im odpowiadających jest niezbyt wielka. Współczesny rynek wymaga wąskich specjalizacji połączonych z naprawdę wysokimi kwalifikacjami. Niezbędne jest zatem zapewnienie młodzieży szerokiego dostępu do doradców zawodowych, którzy mogliby upowszechniać świadomość tych kwestii zapobiegając w ten sposób negatywnym następstwom tego powszechnego dążenia do uzyskania dyplomu wyższej uczelni. Jednocześnie konieczne jest podejmowanie działań zmierzających do rozwoju technologicznego regionalnego rynku pracy, co pozwoliłoby absorbować wysoko wykwalifikowanych specjalistów przeciwdziałając ich odpływowi do innych miast i za granicę. Rynek pracy województwa lubelskiego znajduje się obecnie w dosyć trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej.

Istnieją jednak szanse na jego dynamiczny rozwój i poprawę funkcjonowania poszczególnych podmiotów w nim uczestniczących. Wymaga to jednak przedsięwzięć zintegrowanych i obejmujących wiele wymiarów rynku pracy: gospodarczego, infrastrukturalnego, społecznego, prawno-instytucjonalnego, a także kulturalnego. W dążeniach do osiągnięcia celów rozwojowych rynku pracy żaden z tych aspektów nie może być ignorowany.

Ocena oferty pracodawców dla kandydatów do pracy (skala od 1 do 7)

Pracodawcy oferują prace na podstawie	Średnia ocen
Umowy o prace na czas określony	4.14
Umowy zlecenia i o dzieło	3.85
Umowy ustnej	2.51
Umowy o pracę na czas określony	1,61

Pracodawcy oferują prace na poziomie	Średnia ocen
Płacy minimalnej	4,37
Dolnych stawek dla kraju dla danego zawodu , stanowiska	3,64
Zasiłku dla bezrobotnych	2,39
Średniej krajowej dla zawodu	2,08
Stawkę należącą do przedziału wysokich	1,31

Pracodawcy oczekują od pracowników	Średnia ocen
Wysokiej wydajności	4,60

Pełnego zaangażowania i lojalności	4,57
dyscypliny	4,43
posłuszeństwa	4,28
Braku konfliktów	4,23
Pełnej dyspozycji i nie dorabiania gdzie indziej	3,83
Prace ponad wymiar godzinowy bez liczenia godzin nadliczbowych	3,69
Zachowań etycznych	2,2

IV. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA I UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH

IV.1 Prognozy demograficzne

Wyniki najnowszej długookresowej prognozy ludności Polski na lata 2008-2035 opracowanej przez GUS wskazują, że w perspektywie najbliższych 28 lat liczba ludności Polski będzie systematycznie zmniejszać się, przy czym tempo tego spadku będzie coraz wyższe wraz z upływem czasu. Przewiduje się, że w 2010 roku ludność Polski osiągnie prawie 38092 tys. osób, w 2020 – ok. 37830 tys., zaś w 2035 roku – ok. 35993 tys.

Pierwsze lata prognozy przyniosą niewielki spadek poniżej 10 tys. osób rocznie; znaczące zmiany rozpoczną się po roku 2015. Różny przebieg będą miały wspomniane procesy w miastach i na obszarach wiejskich. O ile w miastach do 2035 roku będziemy obserwować nieustanny ubytek ludności, to na terenach wiejskich do 2022 roku liczebność zamieszkującej tam populacji będzie wzrastała do 102,6 % stanu z końca 2007 roku, zaś przez kilkanaście następnych lat przewiduje się niewielki spadek. W 2035 liczba ludności zamieszkującej obszary wiejskie będzie nieznacznie mniejsza od stanu z końca 2007 r.

Przebieg zmian stanu i dynamiki ludności na obszarach miejskich i wiejskich wynika w dużej mierze ze zróżnicowania zachowań demograficznych mieszkańców miast i wsi. Obserwowane od kilku lat przemieszczenia ludności z miast na obszary podmiejskie są dodatkowym czynnikiem, który będzie miał wpływ na przebieg procesów demograficznych w miastach i na wsi.

Obecna prognoza jest bardziej optymistyczna w stosunku do poprzedniej opracowanej w 2003 r., wg której ludność Polski miała ulec zmniejszeniu o ponad 2,5 mln osób.

Przewidywane zmiany w intensywności urodzeń i zgonów mogą spowodować utrzymanie się dodatniego przyrostu naturalnego do 2013 roku. W kolejnych latach wraz z postępującymi niekorzystnymi zmianami w strukturze ludności wg wieku, takimi jak: starzenie się społeczeństwa, zmniejszenie się liczebności kobiet w wieku rozrodczym – przewidywany jest ujemny przyrost naturalny. Nadwyżka zgonów nad urodzeniami w 2035 r. zbliży się do 180 tys.

Jest to konsekwencja z jednej strony malejących i bardzo niskich urodzeń obserwowanych od początku lat 90-tych do końca 2003 r., utrzymujących się na

stosunkowo wysokim poziomie migracji zagranicznych na pobyt stały, zaś z drugiej – efektem korzystnych. mian w procesie umieralności oraz dalszym trwaniu życia.

Struktura ludności wg wieku będzie ulegać dynamicznym zmianom w całym okresie prognozowania. Zmiany te są przede wszystkim konsekwencją demograficznego „falowania”, tj. pojawiania się na przemian wyżów i niżów demograficznych, których efekty nakładają się na siebie z różną siłą w różnych okresach, powodując zmiany w procesach dzietności i umieralności. Liczba osób w wieku produkcyjnym w całym okresie prognozy będzie ulegać systematycznemu zmniejszaniu z poziomu 24545 tys. W 2007 roku do 20739 tys. w 2035, a zatem o prawie 3,8 mln. Większy spadek będzie miał miejsce w pięcioleciu 2015-2020.

W oparciu o „Koncepcję polityki przestrzennego zagospodarowania kraju” oraz „Strategię rozwoju województwa lubelskiego” – przewiduje się, że w okresie najbliższych 30 lat liczba ludności będzie się systematycznie zmniejszać. Ubytek ten będzie skutkiem głównie spadku liczby ludności wiejskiej. Zgodnie z prognozą, w 2030 r. liczba mieszkańców wsi regionu będzie o około 210 tys. mniejsza w stosunku do 2000 r. Liczba ludności miejskiej wzrośnie natomiast o około 98,5 tys. osób. Obszary wiejskie w województwie lubelskim, podobnie jak w całym kraju, cechują się wysokim zatrudnieniem w rolnictwie i ukrytym bezrobociem na wsi. Dla tych osób należy stworzyć nowe miejsca pracy poza rolnictwem. W prognozie dla województwa lubelskiego przewiduje się, że ożywieniu ulegnie mobilność przestrzenna ludności; nastąpi ponowne zwiększenie salda migracji ze wsi do miast (prognozowany wskaźnik urbanizacji do 56,1% w 2030r.).

Zakładany odpływ ludności ze wsi i sektora rolniczego powinien być absorbowany przez sektor przetwórstwa rolno spożywczego i sferę usług rynkowych, rozwijających się głównie w małych i średnich miastach.

Z wydanej przez WSEI publikacji „Barometr rynku pracy. Ocena rynku pracy województwa lubelskiego – Analiza” wynika, że „lubelski rynek pracy jest dość zróżnicowany pod względem przestrzennym i jakościowym. Pierwszy przestrzenny segment rynku pracy to silny ośrodek miasta Lublin, drugi segment to największe miasta regionu tj: Zamość, Biała Podlaska i Chełm, zaś trzeci segment to miasta powiatowe pełniące funkcję lokalnych ośrodków rozwoju. Oblicze rynku pracy jest kształtowane w głównej mierze przez wiejsko-rolniczy charakter regionu, który w znaczący sposób wpływa na charakter zasobów siły roboczej. Większość to ludzie mało mobilni, o niskim

poziomie wykształcenia, przygotowani głównie do pracy w rolnictwie. Większość osób bezrobotnych stanowią mieszkańcy wsi. Lubelski rynek pracy posiada nieefektywną strukturę wynikającą z opóźnionej względem kraju restrukturyzacji gospodarczej. Większość zakładów pracy podlegających restrukturyzacji upadła przy jednoczesnym niskim poziomie nowych inwestycji. Analiza przeprowadzonych elementów kształtujących rynek pracy w woj. lubelskim wskazuje, iż jedną z głównych przyczyn braku pracy jest po prostu brak nowych miejsc pracy lub postępująca likwidacja istniejących. Jest to spowodowane bardzo niską liczbą nowych inwestycji mimo wzrostu liczby małych przedsiębiorstw. W działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby fizyczne. Problem ten dotyczy w głównej mierze miast powiatowych regionu. Kolejną przyczyną jest społeczno-kulturowe uwarunkowanie rynku pracy, które wpływa na niewłaściwe dopasowanie oczekiwań i potrzeb pracodawców i pracowników. Rozbieżność ta występuje głównie na płaszczyźnie motywacyjnej, kwalifikacji pracowników jak i finansowej. Ważnym problemem jest też ujemna migracja ludności, która sprawia, że duża część osób młodych z wyższym wykształceniem i wysokich kwalifikacjach zawodowych migruje do większych ośrodków pracy, głównie do ośrodka warszawskiego.

IV.2 Współpraca szkół z zakładami pracy

We wszystkich diagnozach szkół uczestniczących w Projekcie SKK współpraca szkół zawodowych z zakładami pracy odbywa się w wielu płaszczyznach i formach. Najczęściej spotykane formy współdziałania szkoły z przedsiębiorstwem opisane w diagnozach to:

- Realizacja praktyki zawodowej w przedsiębiorstwie
- Organizowanie w przedsiębiorstwie stażu zawodowego uczniów i absolwentów
- Realizacja zajęć praktycznych w przedsiębiorstwie
- Organizowanie i prowadzenie w przedsiębiorstwie zajęć specjalistycznych,
- Zawieranie umów o pracę z absolwentami szkoły
- Realizacja procesów orientacji zawodowej i poradnictwa zawodowego
- Udostępnianie szkole informacji naukowo-technicznej i technologicznej
- Bezpośredni udział przedsiębiorstwa w modernizacji szkół
- Udział przedsiębiorstwa w doksztalaniu i doskonaleniu nauczyciel przedmiotów zawodowych
- Udział przedsiębiorstwa w aktualizacji treści programów kształcenia zawodowego
- Udział przedsiębiorstwa w finansowaniu szkół zawodowych
- Udzielanie stypendiów dla uczniów szkół zawodowych

Wymieniając formę współdziałania szkoły z przedsiębiorstwem szkoły najczęściej wymieniają realizację praktyk zawodowych i staży w przedsiębiorstwach. Powszechnie jest także organizowanie zajęć praktycznych. Najbardziej praktykowanymi formami wsparcia są stypendia dla uczniów, rzadko również przedsiębiorstwa biorą udział w doksztalcaniu i doskonaleniu nauczycieli przedmiotów zawodowych, finansowaniu działalności szkół oraz aktualizacji i treści programowych kształcenia zawodowego.

IV.3 Działalność szkół na rzecz przygotowania uczniów do funkcjonowania w zmieniających się realiach rynku pracy

Szkoły podejmują na rzecz przygotowania uczniów do funkcjonowania w zmieniającym się rynku pracy szereg działań zmierzających do przygotowania uczniów późniejszych absolwentów do funkcjonowania na tym rynku pracy. Najczęściej szkoły podejmują następujące działania:

a) Powoływanie w szkołach „ośrodków” zajmujących się rynkiem pracy, do których należy:

- Opisy zawodów na podstawie standardów kwalifikacji zawodowej,
- Bieżąca informacja o rynku pracy,
- Wycieczki tematyczne do przedsiębiorstw, zakładów pracy oraz różnych instytucji,
- Opracowanie narzędzi i metod do planowania kariery zawodowej,
- Projekcje nowoczesnych filmów o zawodach,
- Motywacja do samokształcenia,
- Badania autotestami psychologii pracy,

b) Zatrudnienie doradcy zawodowego którego zadaniem jest;

- Udzielanie indywidualnych porad uczniom i rodzicom w planowaniu kariery zawodowej,
- Prowadzenie zajęć przygotowujących uczniów do świadomego wyboru zawodu,
- Wskazywanie uczniom i ich rodzicom innych źródeł informacji,

Szczegółowe informacje odnośnie strategii przygotowywania uczniów do zmieniających się warunków rynku szkoły zamieściły w swoich diagnozach lokalnych.

V. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Wnioski:

Szkolnictwo zawodowe w obecnej sytuacji ma duże problemy i potrzeby ale i możliwości zaspokajania potrzeb lokalnych rynków pracy województwa lubelskiego. Opracowanie diagnozy regionalnej województwa lubelskiego umożliwi zestawienie katalogu problemów, które są wynikiem analizy diagnozowanych obszarów szkół i powinny być brane pod uwagę przy opracowaniu programów autorskich dla poszczególnych kompetencji.

Katalog problemów leżących po stronie ucznia:

- Deficyty wiedzy uczniów z poprzednich etapów kształcenia;
- Zdecydowana większość uczniów pochodzi z rodzin o trudnej sytuacji materialnej i o niskim statusie społecznym, ubóstwo ogranicza ich potrzeby poznawcze i ich aspiracje, motywację do nauki i wiarę w szanse na awans społeczny;
- Bezrobocie w regionie, przekładające się na pauperyzację społeczeństwa;
- Nowe środowisko dla ucznia obniża jego poczucie własnej wartości;
- Mało atrakcyjna szkoła zawodowa pogłębia brak motywacji do nauki a trudności i niepowodzenia szkolne są powodem frustracji, czego skutkiem jest unikanie zajęć i duża absencja;
- Brak zainteresowania uatrakcyjnienia zawodu innymi umiejętnościami (np. kursowymi dającymi dodatkowe uprawnienia poza kursem prawa jazdy);
- Brak zainteresowania zawodami na rynku pracy, (absolwent gimnazjum wybiera często szkołę zawodową z przypadku / bliskość szkoły, nakaz rodziców, koledzy/ a nie z predyspozycji do zawodu);

Katalog problemów leżących po stronie szkół

- Słabe przygotowanie absolwentów szkół do rozmowy kwalifikacyjnej z potencjalnym pracodawcą,
- Niedostatecznie rozwinięty system doradztwa zawodowego szkołach powoduje nietrafne wybory przez uczniów kierunków kształcenia zawodowego;
- Brak spójności programów nauczania przedmiotów zawodowych z przedmiotami ogólnokształcącym;
- Brak programów i podręczników uwzględniających w ich realizacji rozwijanie kompetencji kluczowych;

- Ograniczone możliwości szkoły zakresie bazy pomocy dydaktycznych i technicznego wyposażenia pracowni i warsztatów szkolnych;
- Nieatrakcyjny tradycyjny model kształcenia zawodowego (lekcyjno-klasowy w często przepełnionych klasach) nie daje zakładanych efektów ;
- Niewystarczający jest poziom informacji o losach absolwentów;
- Braki umiejętności poprawnego redagowania pism i dokumentów towarzyszących procesowi poszukiwania pracy.
- Brak motywacji do aktywnego poszukiwania pracy lub samozatrudnienia,
- Brak dostępu do źródeł informacji służących kształtowaniu umiejętności poszukiwania pracy.
- Brak umiejętności postrzegania zmian na rynku pracy.
- Brak szkoleń z zakresu umiejętności aktywnego poszukiwania pracy.
- Brak prowadzenia zajęć aktywizacyjnych w zakresie wzmacniania poczucia własnej wartości
- Słaba współpraca z instytucjami wspomagającymi proces poszukiwania pracy.

Katalog problemów leżących po stronie przedsiębiorstw (zakładów pracy)

- Małe zainteresowanie do stosowaniem programów nauczania kształcenia zawodowego do profilu zakładu pracy, (praktyk zawodowych);
- Brak pomocy szkołom w nowych technologiach produkcji;
- Mało atrakcyjne praktyki zawodowe i staże zawodowe;

Rekomendacje:

- Należy podejmować działania mające na celu wyrównanie szans edukacyjnych młodzieży podejmujących naukę w szkołach, szczególnie z obszarów wiejskich;
- Należy podejmować działania w celu poprawy zdawalności egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe poprzez:
 - kształtowanie kompetencji kluczowych z przedmiotów mających bezpośredni i pośredni związek ze standardami wymagań egzaminacyjnych;
 - organizację dodatkowych zajęć przygotowujących do egzaminu,
 - motywowanie uczniów słabych do uczestniczenia w konsultacjach;
 - stosowanie na zajęciach ćwiczeń łączących teorię z praktyką;
 - wzmocnienie współpracy z potencjalnymi pracodawcami;

- W większym stopniu uwzględnić na przedmiotach ogólnokształcących kształcenie kompetencji zawodowych uczniów;
- W programie nauczania matematyki uwzględnić kształtowanie kompetencji zawodowych takich jak:
 - sprawność obliczania i szacowania wyników,
 - umiejętność przetwarzania danych liczbowych,
 - ćwiczenie dobrej pamięci oraz logicznego myślenia,
 - sprawne wypełnianie różnego rodzaju dokumentów
 - interpretacja wyników;
- Kształtowanie kompetencji kluczowych z technologii informacyjnej powinno obejmować elementy kompetencji zawodowych takich jak:
 - umiejętność profesjonalnego posługiwania się edytorem tekstów,
 - umiejętność wykorzystywania arkusza kalkulacyjnego,
 - umiejętność obsługi programów specjalności zawodowych,
 - umiejętność wyboru i obsługi programów do prowadzenia małej firmy,
 - sposoby prezentacji i promocji podmiotu gospodarczego,
 - umiejętność wyszukiwania wiarygodnych źródeł informacji oraz dokonywania ich analizy;
- Program nauczania języka obcego powinien zapewniać uczniom:
 - kształcenie 4 kluczowych kompetencji: słuchania, czytania, mówienia i pisania,
 - praktyczne kształcenie nabytej wiedzy,
 - umiejętność posługiwania się słownictwem związanym ze specyfiką zawodową,
 - nabycie umiejętności pisania i tłumaczenia pism urzędowych itp.,
 - zdobycie wiedzy na temat zasad podejmowania działalności z firmami zagranicznymi, w danym kraju,
 - poznanie zasad funkcjonowania rynku pracy kapitałowego,
 - poznanie kultury danego kraju,
- Położyć większy nacisk na rozwijanie u uczniów wiedzy i umiejętności z przedsiębiorczości, a w szczególności:
 - kształcenie postaw przedsiębiorczych w szerokim zakresie,
 - kształtowanie postaw ułatwiających relacje między ludźmi i łatwe nawiązywanie kontaktu z ludźmi (komunikatywność, uczciwość, empatia, rzetelność, dokładność)
 - poznanie zasad zakładania działalności gospodarczej,

- umiejętność prowadzenia działalności gospodarczej i sprawnego zarządzania firmą,
 - umiejętność dokonania analizy rynku,
 - znajomość zagadnień z polityki zatrudnienia.
- Należy podjąć działania w celu podwyższenia wyników nauczania z matematyki poprzez:
 - dostosowania programów nauczania do predyspozycji ucznia i warunków szkół,
 - organizację zajęć wyrównawczych dla uczniów o dużej motywacji uczenia się,
 - motywowanie uczniów do udziału w indywidualnych konsultacjach z nauczycielem,
 - indywidualizację procesu nauczania,
 - stosowanie różnorodnych form i metod pracy na lekcjach i zajęciach pozalekcyjnych,
 - zaproponowanie uczniom uczestnictwa w obozach naukowych, zielonych szkołach itp.
 - Konieczność bieżącego monitorowania sytuacji na regionalnym i lokalnym rynku pracy oraz przekazywania wynikających z tego wniosków uczniom, rodzicom;
 - Dostosowywanie oferty edukacyjnej szkoły do potrzeb rynku pracy;
 - Podjęcie przez szkołę działań zmierzających do zintensyfikowania spotkań na płaszczyźnie Urząd Pracy, pracodawcy, Państwowa Inspekcja Pracy, uczniowie, rodzice, nauczyciele w celu skonfrontowania wymagań pracodawców z kwalifikacjami zawodowymi absolwentów szkoły;
 - Kształcenie u uczniów kompetencji, które przyczynią się do sprawnego poruszania się na rynku pracy, chęci doksztalcania się i doskonalenia zawodowego oraz łatwego przekwalifikowania się w razie takiej potrzeby;
 - Należy rozważyć możliwość wprowadzenia w szkole w przyszłości kształcenia w nowych zawodach, dostosowujący ofertę szkoły do potrzeb rynku pracy;
 - Kontynuować współpracę z zakładami pracy w zakresie praktyk zawodowych, wycieczek przedmiotowych itp. oraz nawiązywać współpracę z innymi przedsiębiorstwami i instytucjami. W większym stopniu starać się indywidualizować proces nauczania uwzględniając predyspozycje ucznia słabego i zdolnego.

Praktyczna realizacja Projektu Szkoła Kluczowych Kompetencji w szkołach Regionu Lubelskiego, powinna przyczynić się do wielu korzyści: wzbogacenie oferty dla uczniów poprzez podniesienie poziomu nauczania, szkoły otrzymają nowoczesne programy

nauczania, środki dydaktyczne, podręczniki a nauczyciele zdobędą niezbędną wiedzę i doświadczenie w adaptacji programów autorskich z przedmiotów kompetencji. „Platforma kompetencji” to forma wymiany doświadczeń, sprawdzonych działań na płaszczyźnie edukacji szkolnej. Pewne przesłanki Projektu SKK są zgodne z zapowiadaną reformą przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, stąd realizacja Projektu może być pomocna szkołom w realizacji zapowiadanej reformy, oraz wykorzystania doświadczenia do wprowadzenia wypracowanych działań adaptacji programów na inne kompetencje kluczowe.